

ΑΠΟΦΑΣΗ¹ ΑΡΙΘΜ 413/Υ/2008
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1^{ου} ορόφου του κτηρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 17^η Απριλίου 2008, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10:30, με την εξής σύνθεση, :

Προεδρεύων: Σπυρίδων Ζησιμόπουλος

Μέλη: Αριστομένης Κομισόπουλος

Φαίδων Στράτος,

Βασίλειος Πατσουράτης λόγω κωλύματος του τακτικού μέλους Ιωάννη Σαμέλη,

Κυριάκος Μακαρώνας λόγω κωλύματος του τακτικού μέλους Χρήστου Ιωάννο

Δέσποινα Κλαβανίδου λόγω κωλύματος του τακτικού μέλους Βασιλείου Σπυρίδωνα Χριστιαννού

Ευθύμιος Πουρναράκης λόγω κωλύματος του τακτικού μέλους Απόστολου Ρεφενέ,

Ελίζα Αλεξανδρίδου, και

Γεωργία Μπεχρή-Κεχαγιόγλου

Γραμματέας: Μούρκου Παναγιώτα, λόγω κωλύματος της τακτικής Γραμματέως Όλγας-Ανίτας Ραφτοπούλου

ΘΕΜΑ της συνεδρίασης η λήψη απόφασης επί της με αριθμ. πρωτ. 4344/19.07.2005 καταγγελίας του κ. Αθανασίου Πιτσιόρλα δικηγόρου, διορισμένου στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, κατά του Δικηγορικού Συλλόγου Χαλκιδικής για πιθανή παράβαση των διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/77 όπως ισχύει, καθώς και του άρθρου 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ.

Στη Συνεδρίαση είχαν νομίμως κλητευθεί και παρίσταντο:

1) Ο καταγγέλων Αθανάσιος Πιτσιόρλας μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του Στεφάνου Ακριτίδη και

2) οι κάτωθι δικηγορικοί Σύλλογοι:

i) Αθηνών, με τον Πρόεδρό του Δημήτριο Παξινό με ΑΜΔΣ Α 6398

ii) Αμαλιάδας, με τον Πρόεδρό του Απόστολο Λιόση με ΑΜΔΣ Αμαλιάδος 69

iii) Άμφισσας, με τον Πρόεδρό του Γεώργιο Δελμούζο με ΑΜΔΣ Άμφισσας 34

iv) Βόλου, με τον Πρόεδρό του Αναστάσιο Βολιώτη με ΑΜΔΣ Βόλου. 117

¹ Από την παρούσα απόφαση έχουν παραλειφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ.7 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 1890/Β'/29.12.2006), τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κρίθηκε ότι αποτελούν επιχειρηματικό απόρρητο. Στη θέση των στοιχείων που έχουν παραλειφθεί υπάρχει η ένδειξη [...]. Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

- v) Ηρακλείου, με τον Πρόεδρό του Βασίλειο Λαμπρινό με ΑΜΔΣ Ηρακλείου 390, ο οποίος επί της διαδικασίας νομιμοποίησε τον δικηγόρο Ηρακλείου Εμμανουήλ Περαντωνάκη με ΑΜΔΣΑ 533
- vi) Θηβών, με τον Πρόεδρό του Κωνσταντίνο Ζέρβα με ΑΜΔΣ Θηβων 16
- vii) Καβάλας, με τον Πρόεδρό του Χρυσόστομο Κεβρακάκη με ΑΜΔΣ Καβάλας 129
- viii) Κοζάνης, με τον Πρόεδρό του Χρήστο Σαββίδη με ΑΜΔΣ Κοζάνης 181,
- ix) Κορίνθου, με τον Γενικό Γραμματέα του Παναγιώτη Νικολόπουλο με ΑΜΔΣ Κορίνθου 276
- x) Λάρισας, με τον Πρόεδρό του Φιλίππο Σαμαρά με ΑΜΔΣ Λαρισας 279
- xi) Λευκάδος, με τον Πρόεδρό του Ηλία Τσάκαλο με ΑΜΔΣ Λευκάδας 40
- xii) Πειραιώς, με τον Πρόεδρό του Στυλιανό Μανουσάκη ο οποίος κατά τη διαδικασία νομιμοποίησε τη δικηγόρο Πειραιώς Βαρβάρα Αλεξανδροπούλου με ΑΜΔΣ Πειραιά 2642
- xii) Σύρου, με τον Πρόεδρό του Νικόλαο Παγίδα με ΑΜΔΣ Συρου 60
- xiv) Τρίπολης, με τον Πρόεδρό του Δημήτριο Κουστόγιαννη με ΑΜΔΣ Τρίπολης 56
- xv) Χαλκίδας, με τον Πρόεδρό του Λάμπρο Γκανή με ΑΜΔΣ Χαλκίδας 262
- xvi) Χαλκιδικής, με τον Πρόεδρό του Γεώργιο Λαγάνη με ΑΜΔΣ Χαλκιδικής 85, ο οποίος κατά τη διαδικασία νομιμοποίησε το δικηγόρο Χαλκιδικής Νικόλαο Τάσσιο με ΑΜΔΣ Χαλκιδικής 14,
- και δια των πληρεξουσίων δικηγόρων τους Ιωάννη Δρυλλεράκη με ΑΜΔΣΑ 2279, Εμμανουήλ Δρυλλεράκη με ΑΜΔΣΑ 21072 και Κωνσταντίνο Σπυρόπουλο με ΑΜΔΣΑ 28660,
- καθώς και xvii) Θεσσαλονίκης, μετά του Προέδρου του Εμμανουήλ Λαμτζίδα με ΑΜΔΣ Θεσσαλονίκης 2339 και διά του πληρεξουσίου δικηγόρου του Δήμου Νικόπουλου με ΑΜΔΣ Θ. 1042

Προ της ενάρξεως οιασδήποτε συζητήσεως επί της εν λόγω υποθέσεως ο καταγγέλλων εξήτησε από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού (εφεξής Ε.Α) να εκφωνηθούν τα ονοματεπώνυμα των μελών της συνθέσεως της Ε.Α., να αποβληθούν της αιθούσης όσοι εκ των παρισταμένων Πρόεδροι ή Εκπρόσωποι Δικηγορικών Συλλόγων δεν έχουν ειδική σχετική πληρεξουσιότητα των Διοικητικών Συμβουλίων των οικείων τους Δικηγορικών Συλλόγων και να αποβληθούν επίσης της αιθούσης οι εκπρόσωποι των Δικηγορικών Συλλόγων Πειραιώς και Θεσσαλονίκης διότι δεν υπέβαλαν στην Επιτροπή εμπροθέσμως υπόμνημα αλλά μόνον προσθήκη, αντιθέτως προς όσα προβλέπονται από το άρθρο 11 του Κανονισμού Λειτουργίας της Επιτροπής.

Η Επιτροπή μετά από διάσκεψη ομοφώνως απέρριψε τις διατυπωθείσες ενστάσεις και αποφάσισε τα εξής:

1. αναφορικά με το αίτημα εκφώνησης των μελών της σύνθεσης ανακοινώθη στον καταγγέλλοντα ότι έχει την δυνατότητα και του χορηγείται η ευχέρεια να πληροφορηθεί από τη Γραμματεία της Επιτροπής τα στοιχεία που ζητεί μετά τη συνεδρίαση.

2. για όσους δεν έχουν προσκομίσει νομιμοποιητικά έγγραφα και πληρεξούσια εκτός των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων που νομιμοποιούνται να εκπροσωπούν τους Συλλόγους τους βάσει του άρθρου 238 παρ. 1 του ν.δ. 3026/1954 (Κώδικας περί Δικηγόρων), παρέχει προθεσμία μιας εβδομάδος προκειμένου να τα προσκομίσουν.

3. οι Σύλλογοι Θεσσαλονίκης και Πειραιά που είχαν κλητευθεί νομίμως παρίστανται, έστω κι αν δεν υπέβαλλαν υπόμνημα και ειδικότερη αιτιολογία θα περιληφθεί στην απόφαση της Επιτροπής.

Στη συνέχεια, το λόγο έλαβε ο Γενικός Εισηγητής Ιωάννης Μιχαήλ, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού (εφεξής Γ.Δ.Α.), ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά τη γραπτή εισήγηση (αριθ. πρωτ. 305/18.1.2008) της Υπηρεσίας και πρότεινε για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά στην εισήγηση:

- Να απευθυνθεί με οριστική απόφαση της Επιτροπής Σας σύσταση προς τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, ώστε να μην εφαρμόζουν τη διάταξη του άρθρου 44 σε συνδυασμό με αυτές των άρθρων 42 επι του Νομοθετικού Διατάγματος 3026/1954 (Κώδικας περί δικηγόρων) αναφορικά με την παράσταση των μελών τους στα πολιτικά και διοικητικά δικαστήρια και κατά την υπογραφή συμβολαίων, λόγω αντίθεσής τους στα άρθρα 10 και 81 ΕΚ.
- Να απειληθεί πρόστιμο ή χρηματική ποινή σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των δικηγορικών συλλόγων με την ως άνω απόφαση-σύσταση.

Κατόπιν το λόγο έλαβαν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι, οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί της με αριθ. πρωτ. 305/18.1.2008 εισήγησης της Γ.Δ.Α., ανέπτυξαν τις απόψεις τους και απάντησαν σε ερωτήσεις που τους υπέβαλε ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής.

Μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας οι πληρεξούσιοι δικηγόροι ζήτησαν και ο Πρόεδρος της Επιτροπής χορήγησε προθεσμία μέχρι την 24^η Απριλίου 2008, ημέρα Πέμπτη, προκειμένου να υποβάλουν συμπληρωματικό υπόμνημα.

Η Επιτροπή συνήλθε σε διάσκεψη στη συνεδρίαση της 15^{ης} Μαΐου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 11:00), την οποία και συνέχισε στη συνεδρίαση της 29^{ης} Μαΐου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 15:00), της 26^{ης} Ιουνίου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 10:00), της 29^{ης} Ιουλίου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 12:00), της 25^{ης} Σεπτεμβρίου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 15:30) και ολοκλήρωσε στη συνεδρίαση της 2^{ης} Οκτωβρίου 2008 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 15:30), στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1^{ου} ορόφου του κτιρίου των γραφείων της. Τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, που συμμετείχαν στη λήψη της παρούσας απόφασης δήλωσαν ότι έχουν ενημερωθεί σε κάθε περίπτωση πλήρως και αναλυτικώς για το σύνολο του φακέλου και του αποδεικτικού υλικού.

Η Επιτροπή κατά τη διάσκεψή της, αφού έλαβε υπόψη της όλα τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση της Γ.Δ.Α., τις υποβληθείσες επί της διαδικασίας ενστάσεις, τις απόψεις που εξέφρασαν προφορικώς και εγγράφως τα ενδιαφερόμενα μέρη στα υπομνήματά τους και γενικά το σύνολο της ενώπιον της Επιτροπής συζήτησης της υποθέσεως:

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

1. Αναφορικά με την ένσταση συμμετοχής στην προφορική διαδικασία των Δικηγορικών Συλλόγων Πειραιώς και Θεσσαλονίκης, η Επιτροπή την απορρίπτει διότι κατά τη διάταξη του άρθρου 11 παρ. 2 in fine του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής (Κ.Υ.Α. 8275/2006) η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα κατά τη διακριτική της ευχέρεια να επιτρέψει τη διεξαγωγή της ακροαματικής διαδικασίας με την παρουσία και συμμετοχή ακόμη και των μερών τα οποία δεν έχουν εκφράσει την πρόθεση συμμετοχής τους με το σχετικώς προβλεπόμενο υπόμνημα και, συνεπώς, αποφασίζει ομοφώνως, κάνοντας χρήση της ως άνω δυνατότητας, να επιτρέψει και επιτρέπει στους Δικηγορικούς Συλλόγους Πειραιώς και Θεσσαλονίκης να συμμετάσχουν στην προφορική συζήτηση της υποθέσεως διά των εκπροσώπων τους.
2. Ως προς τα πραγματικά περιστατικά, στις 19.07.2005 (Α.Π. 4344), κατετέθη καταγγελία του κ. Αθανασίου Πιτσιόρλα, δικηγόρου εγγεγραμμένου στο Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης και διορισμένου στην Περιφέρεια του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, κατά του Δικηγορικού Συλλόγου Χαλκιδικής. Σύμφωνα με την καταγγελία, κατά την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών στην Ελλάδα παραβιάζονται οι κανόνες ανταγωνισμού και οι παραβιάσεις παράγουν αποτελέσματα που επιβαρύνουν τα συμφέροντα των δικηγόρων, των καταναλωτών νομικών υπηρεσιών, της λειτουργίας της αγοράς και της ελληνικής οικονομίας.
Ο καταγγέλλων κατέθεσε ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών προσφυγή κατά παράλειψης οφειλόμενης ενέργειας της ΕΑ. Το Διοικητικό Εφετείο εξέδωσε την υπ' αριθ. 428/2007 απόφαση με την οποία έκανε δεκτή την προσφυγή, ακύρωσε την παράλειψη της ΕΑ να αποφανθεί επί της καταγγελίας του προσφεύγοντος εντός των προθεσμιών του άρθρου 24 παρ. 4 του ν. 703/77 και ανέπεμψε την υπόθεση στην ΕΑ, προκειμένου να αποφανθεί επί της καταγγελίας.
Της αποφάσεως αυτής έχει ζητηθεί η αναίρεση πλήν τούτο δεν εμποδίζει την Επιτροπή Ανταγωνισμού να αποφανθεί επί του τεθέντος ζητήματος.
3. Με την υποβληθείσα καταγγελία, κατά την εκτίμηση του αρχικού δικογράφου και των εκτεταμένων υπομνημάτων του καταγγέλλοντος και των υπέρ των απόψεών του παρεμβάντων πλήττονται ως παραβιάζουσες τις περί ανταγωνισμού διατάξεις δύο διατάξεις του ν.δ. 3026/1954 ήτοι εκείνες του άρθρου 42 και του άρθρου 44.
4. Οι κατηγορίες των δικών άρα και η παροχή υπηρεσιών σε δικαστήρια από δικηγόρους διακρίνονται σε πολιτικές [δηλαδή αστικές], διοικητικές και ποινικές.
Το ζήτημα το οποίο τίθεται εν προκειμένω αφορά στις πολιτικές και τις διοικητικές υποθέσεις ήτοι την παροχή νομικών υπηρεσιών ενώπιον των Πολιτικών και Διοικητικών Πρωτοδικείων και Εφετείων.
Κατά τον καταγγέλλοντα, οι αρχές του ανταγωνισμού εν προκειμένω παραβιάζονται εξαιτίας γεωγραφικών περιορισμών στην παροχή νομικών υπηρεσιών σε δικαστήρια (παραστασιακή δικηγορία) επειδή δικηγόροι διορισμένοι σε Πρωτοδικείο συγκεκριμένης γεωγραφικής αρμοδιότητας δεν έχουν δικαίωμα παράστασης σε Πρωτοδικείο άλλης, αν δεν συμπράξουν με δικηγόρο της περιφέρειας αυτής (άρθρο

44). Περαιτέρω, δικηγόρος συγκεκριμένου Πρωτοδικείου δεν έχει δικαίωμα παράστασης σε συμβόλαιο που αφορά ακίνητο αν το συμβόλαιο συντάσσεται ενώπιον Συμβολαιογράφου περιφέρειας άλλου Πρωτοδικείου άνευ συμπράξεως δικηγόρου της περιφέρειας του Πρωτοδικείου αυτού.

5. Ο καταγγέλλων δικηγόρος Θεσσαλονίκης, παραπονείται ότι σε όσες υποθέσεις του ανετέθησαν και για τις οποίες παρέστη στα πολιτικά δικαστήρια της Χαλκιδικής τα τελευταία χρόνια μέχρι και την ημερομηνία της καταγγελίας, οι εντολείς που τον επέλεξαν για ανάθεση σε αυτόν των υποθέσεών τους, αναγκάστηκαν να καταβάλουν την ίδια αμοιβή δύο φορές [δύο δικηγορικές φορολογικές αποδείξεις] στην ίδια κάθε φορά υπόθεση, δηλαδή τη δική του και εκείνη του δικηγόρου του οικείου Πρωτοδικείου που εξαναγκάστηκε ο καταγγέλλων να βρει διότι σε διαφορετική περίπτωση δεν θα του επιτρεπόταν να παρασταθεί.

Ο καταγγέλλων ισχυρίζεται ότι τούτο επάγεται υπερδιπλάσιο κόστος υπηρεσιών από εκείνο το οποίο θα είχαν οι εντολείς του, λόγω της υποχρεωτικής καταβολής της ίδιας δικηγορικής αμοιβής, καθώς και των συμπληρωματικών εξόδων, δύο φορές.

6. Σύμφωνα με τον καταγγέλλοντα, ο Δικηγορικός Σύλλογος Χαλκιδικής έχει συστήσει ειδικό Ταμείο Νομιμοποιήσεων στο οποίο περιέρχονται τα χρήματα από τις νομιμοποιήσεις δικηγόρων άλλων δικηγορικών συλλόγων στα δικαστήρια της Χαλκιδικής. Σημειώνει δε ο καταγγέλλων ότι ορισμένοι δικηγόροι Χαλκιδικής ζητούν την έκδοση παράστασης ατομικής στο όνομά τους [σαν να επρόκειτο δηλαδή για δική τους υπόθεση] και όχι λόγω νομιμοποίησης, προκειμένου να μη απολέσουν χρήματα λόγω της συνεισφοράς στο Ταμείο. Τα αποτελέσματα όμως για τον καταναλωτή δικηγορικών υπηρεσιών και τους δικηγόρους των άλλων δικηγορικών συλλόγων και σε αυτή την περίπτωση, όπως αναφέρει ο καταγγέλλων, είναι τα ίδια (:«*Τα χρήματα από τις νομιμοποιήσεις αρχικά περιέρχονται στο Ταμείο Νομιμοποιήσεων του Δικηγορικού Συλλόγου Χαλκιδικής και κατόπιν διανέμονται αναλογικά στους εκεί εγγεγραμμένους δικηγόρους ως μέρος ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Πρόκειται για χρήματα τα οποία εισπράττονται χωρίς κανείς δικηγόρος της Χαλκιδικής να εργάζεται για αυτά*»). Ο καταγγέλλων θεωρεί την κατάσταση αυτή παράνομη και υπογραμμίζει με έμφαση ότι οι «νομιμοποιούντες» δικηγόροι ουδέν πράττουν αλλά μόνον εισπράττουν διότι η συνεισφορά τους περιορίζεται στην υπογραφή των δικογράφων και στην παράστασή τους στο δικαστήριο την ημέρα της δικασίμου, προκειμένου να δηλώνουν «παρίσταμα» και «νομιμοποιώ» τον αληθώς χειριζόμενο την υπόθεση δικηγόρο.

Κατά τον καταγγέλλοντα, η ίδια κατάσταση επικρατεί και σε όλους τους σχετικώς ολιγομελέστερους δικηγορικούς συλλόγους της Ελλάδας. Δηλαδή οι Σύλλογοι αυτοί έχουν συστήσει είτε τυπικά είτε άτυπα «*συλλογικούς μηχανισμούς νομιμοποίησης δικηγόρων κάθε άλλου δικηγορικού συλλόγου*». Κατά τον καταγγέλλοντα, πρόκειται για περίπτωση απαγορευμένης εναρμονισμένης πρακτικής. Εντούτοις, η κατάσταση στους τρεις μεγάλους δικηγορικούς συλλόγους

Αθηνών, Πειραιά και Θεσσαλονίκης διαφοροποιείται στο βαθμό που δεν υπάρχουν συλλογικές αποφάσεις των δικηγορικών συλλόγων για τις νομιμοποιήσεις δικηγόρων άλλων δικηγορικών συλλόγων.

Κατά τον καταγγέλλοντα, οι αποφάσεις τυπικές ή άτυπες των δικηγορικών συλλόγων δεν μπορούν να αγνοηθούν από τα μέλη τους, τη συμπεριφορά των οποίων κατευθύνουν. Προς επίρρωση των ισχυρισμών του ο καταγγέλλων επικαλείται απόφαση του Μονομ. Πρωτοδικείου Κατερίνης, τις αποφάσεις του ΔΕΚ C309/99 και C-35/96. Επικαλείται επίσης ότι η στάση των ελληνικών δικαστηρίων είναι υπέρ αυτής της πρακτικής, επικαλούμενος προς επίρρωση των ισχυρισμών του τις αποφάσεις 547/1996 ΑΠ, Ελληνική Δικαιοσύνη 1998, σελ. 1297-98 και 1398/2000 του Εφετείου Θεσσαλονίκης.

Σύμφωνα με τον καταγγέλλοντα, «ο εκάστοτε δικηγορικός σύλλογος υπό τις καταγγελλόμενες πρακτικές έχει λάβει/λαμβάνει αποφάσεις και ασκεί οικονομική δραστηριότητα –αφού εισπράττει χρήματα- κατά την έννοια του άρθρου 81 Συνθήκης ΕΚ η οποία δραστηριότητα δεν εμπλέκει άλλα στοιχεία του δικηγορικού επαγγέλματος, για παράδειγμα έχοντα σχέση με την επαγγελματική δεοντολογία (C-35/96 Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλ. 1998 I-3851, σκέψη 36)».

7. Ο καταγγέλλων επίσης επικαλείται ότι δεν μπόρεσε να παρασταθεί σε δύο συμβόλαια αγοραπωλησίας ακινήτων σε υποθέσεις εντολέων του, κατοίκων Θεσσαλονίκης, υποθέσεις που του είχαν ανατεθεί, διότι τόσο ο Δικηγορικός Σύλλογος Κιλκίς όπου βρίσκονται τα ακίνητα που μεταβιβάστηκαν όσο και οι συμβολαιογράφοι εκεί δεν δέχονται στο Κιλκίς παράσταση δικηγόρων άλλου Δικηγορικού Συλλόγου.

Ο καταγγέλλων προσθέτει ότι, σύμφωνα με πληροφόρησή του, στην περίπτωση των συμβολαίων όλοι οι δικηγορικοί σύλλογοι της χώρας έχουν όμοιους μηχανισμούς απαγόρευσης των δικηγόρων άλλων συλλόγων να παρίστανται στη σύνταξη και υπογραφή συμβολαίων στην έδρα τους. Τα χρήματα από τα συμβόλαια εισπράττονται στο όνομα των δικηγορικών συλλόγων. Κατόπιν ένα μέρος αυτών επιστρέφεται στον εκάστοτε ενδιαφερόμενο δικηγόρο, ενώ ένα άλλο μέρος, κατόπιν διαχείρισης από το δικηγορικό σύλλογο επιστρέφεται αναλογικά ως μέρος σε όλους τους εγγεγραμμένους δικηγόρους – μέλη του. Επομένως, κατά την άποψη του καταγγέλλοντος, *«ο εκάστοτε δικηγορικός σύλλογος ρυθμίζει και ασκεί και εδώ οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 81 Συνθήκης ΕΚ (βλ. απόφαση Wouters, σκέψεις 46επ. και ειδικά 49)».*

8. Κατά τον καταγγέλλοντα, τα δύο ανωτέρω περιγραφόμενα αντικείμενα της καταγγελίας δεν αποτελούν αμελητέες περιπτώσεις παραβίασης του ανταγωνισμού, διότι οι πολιτικές υποθέσεις αντιπροσωπεύουν τον κύριο όγκο της δικηγορικής ύλης στην Ελληνική Επικράτεια.

Αν μάλιστα, προστεθούν σ' αυτές οι υποθέσεις αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων τότε το πρόβλημα έχει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις, διότι τελικά

καλύπτει σχεδόν το σύνολο της δικηγορικής ύλης (παραστασιακής δικηγορίας) στην Ελληνική Επικράτεια.

9. Σε ό,τι αφορά τις συνέπειες των ως άνω ρυθμίσεων-πρακτικών τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τον ίδιο και τους λοιπούς δικηγόρους, ο καταγγέλλων επικαλείται ακόλουθα:

Οι καταναλωτές που δεν κατοικούν στην έδρα του αρμόδιου δικαστηρίου, στους οποίους θα πρέπει να συμπεριλάβει κανείς τους κοινοτικούς υπηκόους και τους υπηκόους των χωρών της ΕΕ, οι οποίοι, σύμφωνα με τον καταγγέλλοντα, κατοικούν και εργάζονται ή έχουν εξοχικές κατοικίες στην Ελλάδα έχουν τη δυνατότητα να στραφούν προς δύο κατευθύνσεις:

- 1) Την πρόσληψη δικηγόρου στην έδρα του δικαστηρίου. Στην πράξη, ωστόσο, όταν ο καταναλωτής δεν κατοικεί στην έδρα του δικαστηρίου αναγκαστικά συνήθως επιλέγει έναν δικηγόρο που δεν γνωρίζει και δεν εμπιστεύεται. Επομένως, ελευθερία επιλογής δικηγόρου της αρεσκείας του καταναλωτή απλώς δεν υφίσταται.
 - 2) Την πρόσληψη δικηγόρου της αρεσκείας και ελεύθερης επιλογής του του καταναλωτή των νομικών υπηρεσιών από άλλο δικηγορικό σύλλογο. Όμως σε αυτή την περίπτωση ο καταναλωτής αναγκάζεται να καταβάλει εις διπλούν την ίδια δικηγορική αμοιβή για την ίδια υπόθεση, μία δηλαδή για το δικηγόρο της επιλογής του και μία για το δικηγόρο της έδρας του δικαστηρίου που θα νομιμοποιήσει το δικηγόρο της επιλογής του, προκειμένου αυτός να παρασταθεί εκεί. Ο καταγγέλλων επισημαίνει ότι *«σε αυτή την περίπτωση το κόστος της δικηγορικής παράστασης είναι υπερβολικό, αφού είναι υπερδιπλάσιο. Θα πρέπει να προστεθεί το αρχικό διπλό κόστος της χαρτοσήμανσης του δικογράφου από τους δύο δικηγόρους και το κόστος της επικοινωνίας μεταξύ τους το οποίο δεν είναι αμελητέο»*. Ο καταγγέλλων προσθέτει ότι όχι σπάνια, κατά την άποψή του, τα συμφέροντα του καταναλωτή *«υποσκάπτονται»* εξαιτίας προβλημάτων επικοινωνίας και καλής συνεργασίας των δύο δικηγόρων *«που προκύπτουν από τη σχέση της νομιμοποίησης και αντανακλώνται και στο δικηγορικό απόρρητο»*.
10. Ο δικηγόρος που έχει αναλάβει υπόθεση σε άλλη δικαστική περιφέρεια, αντιμετωπίζει, κατά τον καταγγέλλοντα, εξόχως δυσχερή κατάσταση διότι, προκειμένου να καταθέσει το αρχικό δικόγραφο ή να προχωρήσει στην αρχική ενέργεια που με την οποία εκκινεί η δικαστική διαδικασία, θα πρέπει να εξεύρει δικηγόρο στην έδρα του πολιτικού ή διοικητικού δικαστηρίου για να υπογράψει το δικόγραφο και με τον τρόπο αυτό να τον νομιμοποιήσει να ενεργήσει κατά την κατάθεση αλλά και εν συνεχεία σε όλες τις διαδικαστικές πράξεις.
11. Επικαλούμενος την προσωπική του εμπειρία, ο καταγγέλλων παραπονείται ότι ο δικηγόρος της υπόθεσης θα υποχρεωθεί να πιέσει προς τα κάτω την πραγματική αμοιβή που δικαιούται κατανοώντας την επαχθή οικονομική θέση του πελάτη του και ως εκ τούτου ενδέχεται να απολέσει μέρος της αμοιβής του. Τέλος, ότι το

κόστος επικοινωνίας μεταξύ νομιμοποιούντος και νομιμοποιούμενου δικηγόρου δεν είναι αμελητέο και επιβαρύνει τον καταναλωτή των νομικών υπηρεσιών.

12. Ο καταγγέλλων επικαλείται ότι το άρθρο 44 του Νομοθετικού Διατάγματος 3026/1954 (Κώδικας περί δικηγόρων) που προβλέπει ότι: «ο δικηγόρος έχει το δικαίωμα να ασκεί το λειτούργημα αυτού στην περιφέρεια του συλλόγου, του οποίου είναι μέλος, απαγορεύεται όμως να δικηγорεί σε δικαστήρια που εδρεύουν εκτός της περιφέρειας του συλλόγου αυτού πλην των αναγραφόμενων στα άρθρα 56 και 57 εξαιρέσεων», αποτελεί τη βάση για τις παράνομες αποφάσεις και πρακτικές. Ανεξάρτητα από τους λόγους που οδήγησαν στη θέσπιση του συγκεκριμένου άρθρου το 1954, σήμερα το άρθρο 44 είναι, κατά την άποψη του καταγγέλλοντος, εκτός πραγματικότητας, ελληνικής και κοινοτικής, και αντιβαίνει στο ελληνικό (άρθρο 1 Ν. 703/77) και στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού (άρθρο 81 της ΣυνθΕΚ και άρθρο 1 του Κανονισμού 1/2003) [παραπομπή στις παρ. 58, 59, 64 και 66 της απόφασης του ΔΕΚ στην υπόθεση Wouters, Συλλ. 2002, I-1653]. Ο καταγγέλλων καταλήγει ότι οι σχετικές αποφάσεις και πρακτικές των δικηγορικών συλλόγων εδράζονται σε νόμο που αντιβαίνει στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού.

13. Για τους ανωτέρω λόγους, ο καταγγέλλων καλεί την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού να διεξαγάγει έρευνα προκειμένου να διαπιστώσει τις καταγγελλόμενες αποφάσεις και πρακτικές, να διαπιστώσει ότι οι καταγγελλόμενες αποφάσεις και πρακτικές παραβιάζουν το άρθρο 1 Ν. 703/77, το άρθρο 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ και το άρθρο 1 του Κανονισμού 1/2003, να αναλάβει κατασταλτική δράση εναντίον των δικηγορικών συλλόγων της Ελλάδος με απειλή ή και επιβολή προστίμων και χρηματικών ποινών προς διακοπή και αποφυγή στο μέλλον των εν λόγω αποφάσεων και πρακτικών στις ανωτέρω δύο καταγγελλόμενες περιπτώσεις, να κοινοποιήσει τις ενέργειές της για την αποκατάσταση του ανταγωνισμού σε όλους τους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας και στις διοικήσεις των εθνικών δικαστηρίων, προκειμένου αυτά να αλλάξουν τη μέχρι σήμερα παράνομη στάση και πρακτική τους, να προωθήσει ταυτόχρονα νομοθετικές προτάσεις και να διατυπώσει αιτήματα προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, προκειμένου να ληφθούν υπόψη εντός ορισμένου χρόνου στο εκκρεμές νομοσχέδιο του νέου Κώδικα περί Δικηγόρων το άρθρο 1 Ν. 703/77, τα άρθρα 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ και 1 του Κανονισμού 1/2003 και οι σχετικές αποφάσεις του ΔΕΚ. Σε διαφορετική περίπτωση ο καταγγέλλων αιτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ξεκινήσει διαδικασία παράβασης του κοινοτικού δικαίου κατά της Ελλάδος.

Την καταγγελία αυτή αντικρούουν οι Δικηγορικοί Σύλλογοι της χώρας οι οποίοι επικαλούνται αφ' ενός μεν έλλειψη «πρακτικής» τους κατά την έννοια των προδιαληφθεισών διατάξεων διότι εφαρμόζουν διατάξεις νόμου αφ' ετέρου δε διότι οι δικηγορικοί σύλλογοι δεν αποτελούν επιχειρήσεις με την έννοια των προπαρατιθεμένων διατάξεων. Για την υπόθεση αυτή έχει καταθέσει υπόμνημα και το ΝΠΔΔ με την επωνυμία Συντονιστική Επιτροπή Συμβολαιογραφικών Συλλόγων

Ελλάδας και το ΝΠΔΔ με την επωνυμία Συμβολαιογραφικός Σύλλογος Εφετείων Αθηνών- Πειραιώς- Αιγαίου με περίπου τις ίδιες απόψεις.

Για τα ζητήματα αυτά και την επ' αυτών κρίση πρέπει να ληφθούν υπόψη και συνεκτιμηθούν τα εξής:

- 14.** Η σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, της τιμής τους και της σκοπούμενης χρήσης τους.

Στην προκειμένη περίπτωση αγορά υπηρεσίας δύναται να θεωρηθεί η παροχή δικηγορικών υπηρεσιών και δη η παράσταση δικηγόρων για τη σύνταξη και υπογραφή συμβολαίων αφορώντων σε δικαιώματα επί ακινήτων και η παράσταση δικηγόρων στα δικαστήρια.

- 15.** Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πωλούν τα σχετικά προϊόντα ή παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού και η οποία μπορεί να διακριθεί από άλλες γειτονικές γεωγραφικές περιοχές, ιδίως λόγω των αισθητά διαφορετικών συνθηκών ανταγωνισμού που επικρατούν σ' αυτές. Η σχετική γεωγραφική αγορά ταυτίζεται με την περιοχή, μέσα στα όρια της οποίας δραστηριοποιούνται και ανταγωνίζονται (ή τουλάχιστον έχουν τη δυνατότητα αυτή) οι επιχειρήσεις ως πωλητές ή αγοραστές των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών.

Στην εξεταζόμενη περίπτωση ορθότερο είναι να θεωρηθεί ως γεωγραφική αγορά η Ελληνική Επικράτεια, διότι οι διατάξεις οι οποίες πλήττονται (42 και 44 ν.δ. 3026/1954) έχουν καθολική εφαρμογή κατά νόμον και κατ' ουσίαν.

- 16.** Η έννοια της επιχείρησης κατά το ν.703/77 καλύπτει κάθε φορέα, ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα - ήτοι δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά προϊόντων ή/και υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά - ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησής του (βλέπε σχετικά αποφάσεις ΔΕΚ με αριθμ. C-118/85 Commission v. Italy [1987] Συλλ. Νομολ. 2599, παρ. 7, και C-35/96 Commission v. Italy (CNSD) [1998] Συλλ. Νομολ. I-03851 [εκτελωνιστές - Εθνικό Συμβούλιο Εκτελωνιστών Ιταλίας], παρ. 36, C-41/90 Höfner and Elser v. Macrotron [1991] Συλλ. Νομολ. I -1979, παρ. 21 [Δημόσια Υπηρεσία Ευρέσεως Εργασίας], C-244/94 Federation Francaise des Societes d'Assurance [1995], Συλλ. Νομολ. I-4013, παρ. 14 [Μη κερδοσκοπικός οργανισμός διαχείρισης ασφαλιστικού συστήματος], C-55/96 Job Centre II [1997], Συλλ. Νομολ. I-7119, παρ. 21 [Δημόσιο Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας]).

Επιχείρηση, κατά την έννοια των άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ και 1 και 2 του Ν. 703/77, δύναται να αποτελεί κάθε φυσικό πρόσωπο ή οικονομική ενότητα που ασκεί εμπορική ή άλλη δραστηριότητα (βλέπε σχετικά C- 159/91 και 160/91, Roucet κ.α., Συλλ. Νομολ. 1993, I-637, C-55/96, Job Centre II, Συλλ. Νομολ. 1997, I -7119, παρ. 21, C-180/98 έως 184/98, Pavlon κλπ., Συλλ. Νομολ. 2000, I-6451, παρ. 74). Στην έννοια της οικονομικής δραστηριότητας εμπίπτει κάθε

δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε συγκεκριμένη σχετική αγορά (Βλέπε σχετικά C-118/85, Commission v. Italy, Συλλ. Νομολ. 1987, I-2599, παρ. 7, καθώς και C-35/96, Commission v. Italy, Συλλ. Νομολ. 1998, I-3851. Βλέπε επίσης σχετικά Διοικητικό Εφετείο Αθηνών αποφάσεις υπ' αριθμ. 1026, 1027, 1028/2007 [προσφυγές της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας, του Οδοντιατρικού Συλλόγου Πειραιά και των Οδοντιατρικών Συλλόγων Αττικής, Θεσσαλονίκης, Μαγνησίας, Ηρακλείου, Σερρών και Αχαΐας κατά της υπ' αριθμ. 292/IV/2005 απόφασης της Ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού], σε ΕΕΕυρΔ 2/2007, σελ. 375επ.).

Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη επιχείρησης υπό το πρίσμα των κοινοτικών και εθνικών κανόνων ανταγωνισμού: *α) αυτονομία οικονομικής δράσης και β) πλήρης ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα.*

Ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας μίας επιχείρησης, η επιδίωξη κέρδους από αυτήν ή ο τρόπος χρηματοδότησής της δεν αποτελούν στοιχεία προσδιοριστικά της έννοιας της επιχείρησης. Προς επίρρωση της συγκεκριμένης άποψης λειτουργεί η διάταξη του άρθρου 86 ΣυνθΕΚ, η οποία αναφέρεται ευθέως στις δημόσιες επιχειρήσεις και περιλαμβάνει αυτές ρητά στις ρυθμίσεις για τον ανταγωνισμό.

Επιχείρηση υπάρχει και όταν παράλληλα προς την επίτευξη ενός οικονομικού στόχου επιδιώκονται και άλλοι στόχοι (κοινωνικοί, πολιτιστικοί, πολιτικοί κλπ.). Η επιχειρηματική δραστηριότητα δύναται να αφορά, είτε στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων, είτε στην παροχή υπηρεσιών, χωρίς να ενδιαφέρει το μέγεθος της επιχείρησης, ο αστικός ή εμπορικός χαρακτήρας της. Τα πρόσωπα που μετέχουν στην επιχείρηση θα πρέπει να έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα, ενώ αντίθετα, η επιχείρηση δεν είναι απαραίτητο να είναι η ίδια φορέας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων αυτοτελώς, αρκεί να έχει τη δικαιοπρακτική ικανότητα ο φορέας της επιχείρησης.

17. Σύμφωνα με το άρθρο 10 της Συνθήκης τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την συνθήκη, διευκολύνουν την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής της και απέχουν από κάθε μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της συνθήκης. Περαιτέρω στο άρθρο 86 παρ. 1 της Συνθήκης προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες της Συνθήκης, ιδίως προς εκείνους των άρθρων 12 και 81 μέχρι και 89, ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα. Σύμφωνα με την παρ. 3, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86 και απευθύνει, εφόσον είναι ανάγκη, κατάλληλες οδηγίες ή αποφάσεις προς τα κράτη μέλη.

18. Τα ευρωπαϊκά δικαστήρια έχουν αντιμετωπίσει συχνά το ζήτημα της ευθύνης κράτους μέλους για μέτρα που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό περί τούτου δε γίνεται λόγος στη συνέχεια.
19. Στην υπό κρίση περίπτωση των καταγγελλομένων ως γεωγραφικών περιορισμών στην άσκηση δικηγορίας, δεν αναπτύσσονται αυτόνομες επιχειρηματικές συμπεριφορές των δικηγόρων (ως επιχειρήσεων) και δικηγορικών συλλόγων (ως ενώσεων επιχειρήσεων) που παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού, αλλά οι γεωγραφικοί περιορισμοί επιτάσσονται ευθέως από τις ισχύουσες διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων, σύμφωνα με τις οποίες έχει οργανωθεί η απονομή της δικαιοσύνης και η παροχή δικηγορικών υπηρεσιών στη χώρα μας. Από πλευράς οικονομικής ανάλυσης τίθεται το ερώτημα αν οι συγκεκριμένες διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων που προβλέπουν τους ως άνω γεωγραφικούς περιορισμούς αποτελούν «*Νομικά ή Ρυθμιστικά/Κανονιστικά Εμπόδια*» εισόδου (Legal or regulatory barriers), και εάν ή μη υφίστανται λόγοι δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι δικαιολογούν τις ρυθμίσεις (εμπόδια εισόδου) αυτής.
20. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρ. 81 και 82 της Συνθήκης (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, ΕΕ L 1, 04/01/2003, σελ. 1.), οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρ. 81 ΣυνθΕΚ, στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις, ή εναρμονισμένες πρακτικές. Το κριτήριο του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής του προαναφερόμενου άρ. 3 του Κανονισμού 1/2003.

Το κριτήριο του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου είναι αυτόνομο κριτήριο της κοινοτικής νομοθεσίας, το οποίο εκτιμάται *ad hoc*, και οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Το κριτήριο αυτό πληρούται όταν οι υπό εξέταση κάθε φορά συμφωνίες και πρακτικές δύνανται να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο διασυνοριακών επιπτώσεων στο εσωτερικό της Κοινότητας. Κατά πάγια νομολογία για να μπορεί μια απόφαση, συμφωνία ή πρακτική να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, να μπορεί να πιθανολογηθεί επαρκώς ότι μπορεί να ασκήσει άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο που να προκαλείται φόβος ότι θα μπορούσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών. Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η κάθε φορά εξεταζόμενη συμφωνία ή πρακτική είχε όντως το αποτέλεσμα αυτό. Επίσης είναι αδιάφορο αν η συμμετοχή μιας

συγκεκριμένης επιχείρησης στη συμφωνία ή πρακτική επηρεάζει αυτοτελώς εξεταζόμενη το διακοινοτικό εμπόριο.

Η έννοια της επίδρασης στα εμπορικά ρεύματα δεν προϋποθέτει μόνο τον περιορισμό ή τη μείωση του εμπορίου αλλά οποιαδήποτε διαφοροποίηση των εμπορικών ρευμάτων, αρκεί αυτή να είναι αισθητή. Κατά συνέπεια, και στην περίπτωση συμφωνιών ή πρακτικών που καλύπτουν το έδαφος ενός μόνο κράτους μέλους θεμελιώνεται επίδραση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών αρκεί να υπάρχει δυνατότητα αισθητής μεταβολής των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ κρατών μελών.

Κατά πάγια νομολογία του ΔΕΚ, οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές που καλύπτουν ολόκληρο το έδαφος ενός των κρατών μελών, ζωτικό δηλαδή τμήμα της κοινής αγοράς, έχουν εξ ορισμού ως αποτέλεσμα την παρακώλυση της οικονομικής αλληλοδιεισδύσεως που επιδιώκεται με τη Συνθήκη.

Από τα ως άνω αναφερόμενα προκύπτει ότι η υπό εξέταση υπόθεση έχει κοινοτική διάσταση στο μέτρο κατά το οποίο οι ρυθμίσεις των άρθρων 44 και 42 του ν.δ. 3026/1954 περιορίζουν τον ανταγωνισμό.

- 20.** Τα σχετικά ζητήματα έχουν αντιμετωπισθεί εν πολλοίς από την απόφαση C309/99-19.02.2002 WOUTERS κ.λπ. κατά N.O.V.A. (Nederlandse Orde van Advocaten).
- 20.1.** Η εν λόγω απόφαση αντιμετώπισε ζήτημα αντίθεσης, στην περί ανταγωνισμού κοινοτική νομοθεσία, εθνικών διατάξεων οι οποίες είχαν θεσπισθεί από τον Ολλανδικό Δικηγορικό Σύλλογο (NOVA) με βάση νομοθετική (κρατική) εξουσιοδότηση.
- 20.2.** Επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη το ήδη λεχθέν ότι δηλαδή το υπό κρίση ζήτημα αφορά όχι ρύθμιση θεσπισθείσα από τους Δικηγορικούς Συλλόγους της Ελληνικής Δημοκρατίας αλλά κρατική ρύθμιση ασκουμένη στο πρόδηλο πλαίσιο της εθνικής κυριαρχίας οπότε τα ζητήματα τα οποία θα έπρεπε εν προκειμένω να τεθούν θα ήταν (και είναι) το εάν ήδη η κρατική αυτή ρύθμιση (εθνική) αποτελεί ή όχι άσκηση κρατικής λειτουργίας από δημόσια αρχή στο πλαίσιο της εθνικής κυριαρχίας της και εάν αντίκειται ή μη προς το άρθρο 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ ως, πρώτον, σκοπούσα και, δεύτερον, επαγομένη –πράγματι ή δυνητικώς- τον περιορισμό του ανταγωνισμού με την έννοια ότι εξετάζεται πρώτον εάν ο σκοπός της εθνικής ρύθμισης είναι ή όχι σύμφωνος με την ως άνω διάταξη και, δεύτερον, εάν πράγματι επάγεται ή ενδέχεται να επάγεται αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα.
- 20.3.** Για την πληρότητα του λόγου, είναι χρήσιμη η αναφορά στις κρίσεις της εν λόγω αποφάσεως η οποία αποφαίνεται μεταξύ άλλων ότι:
- α.** Κατά τη νομολογία του ΔΕΚ δεν έχουν εφαρμογή οι κανόνες περί ανταγωνισμού της Συνθήκης σε δραστηριότητα η οποία συνδέεται με την άσκηση προνομίων δημοσίας εξουσίας (υπ' αυτή την έννοια γίνεται αναφορά στις αποφάσεις C-364/92 SAT FLUGGESELLSCHAFT, έλεγχος αστυνόμευσης εναερίου χώρου, C-343/95 DIEGO CALI E FIGLI πρόληψη ρυπάνσεως θαλασσίου περιβάλλοντος).
- β.** Όταν ένα κράτος – μέλος παραχωρεί κανονιστικές εξουσίες σε επαγγελματικό φορέα (πράγμα που δεν συμβαίνει στην υπό κρίση περίπτωση η οποία αφορά ευθεία

εθνική ρύθμιση) μεριμνά για τον καθορισμό των κριτηρίων γενικού συμφέροντος και των ουσιωδών αρχών με τις οποίες πρέπει να συνάδει η ρύθμιση του φορέα καθώς και για τη διατήρηση της εξουσίας του (του Κράτους – Μέλους) να λαμβάνει αποφάσεις σε τελευταίο βαθμό οπότε, σ' αυτήν δηλαδή την περίπτωση, η εν λόγω ρύθμιση διατηρεί τον κρατικό χαρακτήρα και δεν εμπίπτει στους κανόνες της Συνθήκης που ισχύουν για τις επιχειρήσεις (Σκέψεις 57 και 68).

γ. Τα –ενδεχόμενα- αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα μιας ρύθμισης, είτε κρατικής είτε προερχομένης από επαγγελματική οργάνωση δεν ελέγχονται ως τέτοια αν η ρύθμιση κινείται στο πλαίσιο το οποίο είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της προσηκούσης ασκήσεως της δημόσιας λειτουργίας (Σκέψεις 108, 109, 110).

δ. Το επάγγελμα του δικηγόρου χαρακτηρίζεται από μικρό βαθμό συγκέντρωσης, είναι ανομοιογενές και τα χαρακτηρίζει έντονος ανταγωνισμός εσωτερικός. Οι δικηγόροι δεν κατέχουν συλλογική δεσπόζουσα θέση κατ' άρθρο 86 ΣυνθΕΚ (Σκέψη 114).

ε. Όσον αφορά τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου, σύμπραξη η οποία εκτείνεται στο σύνολο του εδάφους κράτους μέλους έχει, από την ίδια της τη φύση, ως αποτέλεσμα την εδραίωση στεγανοποιήσεων εθνικού χαρακτήρα και εμποδίζει έτσι την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκεται από τη Συνθήκη (αποφάσεις της 17^{ης} Οκτωβρίου 1972, Vereeniging van Gementhandelaren κατά Επιτροπής, 8/72, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 223, σκέψη 29, και της 11^{ης} Ιουλίου 1985, 42/84 Remia κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2545, σκέψη 22, και την προπαρατεθείσα απόφαση της 18^{ης} Ιουνίου 1998, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 48).

Ο επηρεασμός αυτός γίνεται αισθητός στην περίπτωση που έχει εφαρμογή και στους δικηγόρους επισκέπτες που είναι εγγεγραμμένοι σε δικηγορικό σύλλογο άλλου κράτους μέλους και το οικονομικό και εμπορικό δίκαιο διέπει όλο και συχνότερα τις διεθνείς συναλλαγές.

Αλλά επιβάλλεται να τονισθεί ότι όλες οι συμφωνίες επιχειρήσεων ή οι αποφάσεις ενώσεως επιχειρήσεων που περιορίζουν την ελευθερία δράσεως των μερών ή ενός από τα μέρη δεν εμπίπτουν οπωσδήποτε στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής σε συγκεκριμένη περίπτωση, πρέπει να ληφθούν υπόψη το γενικό πλαίσιο στο οποίο ελήφθη η απόφαση περί ενώσεως των εν λόγω επιχειρήσεων ή στο οποίο αναπτύσσει τα αποτελέσματά της, και ιδίως οι στόχοι της, που συνδέονται εν προκειμένω με την αναγκαιότητα θεσπίσεως κανόνων περί οργανώσεως, προσόντων, δεοντολογίας, ελέγχου και ευθύνης, οι οποίοι παρέχουν την απαραίτητη εγγύηση ακεραιότητας και πείρας στους τελικούς αποδέκτες των νομικών υπηρεσιών και στην εύρυθμη λειτουργία της δικαιοσύνης (υπ' αυτή την έννοια γίνεται αναφορά στην απόφαση της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1996, C 3/95, Reiseburo Broede. Συλλογή 1996, σ. 1-6511, σκέψη 38). Επιβάλλεται βεβαίως να εξετασθεί αν

τα εντεύθεν περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα είναι συνυφασμένα με την επιδίωξη των εν λόγω στόχων.

Όσον αφορά τους δικηγόρους, κατά πάγια νομολογία, ελλείπει ειδικών κοινοτικών κανόνων, κάθε κράτος μέλος είναι, κατ' αρχήν, ελεύθερο να ρυθμίζει την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος στην επικράτειά του (βλ. αποφάσεις της 12^{ης} Ιουλίου 1984, 107/83 Klopp , Συλλογή 1984, σ. 2971, σκέψη 17, και την προπαρατεθείσα απόφαση Reiseburo Broede, σκέψη 37). Οι ισχύοντες για το επάγγελμα αυτό κανόνες μπορούν, ως εκ τούτου, να διαφέρουν ουσιωδώς από κράτος μέλος σε κράτος μέλος (Σκέψεις 95-100).

20.4. Με βάση αυτές τις σκέψεις η απόφαση του ΔΕΚ έκρινε επί τη βάση προδικαστικών ερωτημάτων τεθειμένων από το Ολλανδικό Raad Van State ότι:

«1. Μια ρύθμιση περί επαγγελματικών συνεταιρισμών μεταξύ δικηγόρων και λοιπών ελευθερίων επαγγεμάτων όπως είναι ο *Samenwerkingsverordening 1993* (ρύθμιση του 1993 περί επαγγελματικών συνεταιρισμών), την οποία θέσπισε ένας φορέας όπως είναι ο *Nederlandse Orde van Advocaten* (ολλανδικός δικηγορικός σύλλογος), πρέπει να θεωρηθεί ως απόφαση ληφθείσα από ένωση επιχειρήσεων, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 85, παράγραφος 1, ΕΚ).

2. Μια εθνική ρύθμιση όπως είναι ο *Samenwerkingsverordening 1993*, την οποία θέσπισε ένας φορέας όπως είναι ο *Nederlandse Orde van Advocaten*, δεν παραβιάζει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεδομένου ότι ο φορέας αυτός ευλόγως θεώρησε ότι, η εν λόγω ρύθμιση, παρά τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα που είναι συνυφασμένα με τη ρύθμιση αυτή, είναι αναγκαία για την προσήκουσα άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος, όπως είναι οργανωμένο στο οικείο κράτος μέλος.

3. Ένας φορέας όπως είναι ο *Nederlandse Orde van Advocaten* δεν αποτελεί επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 82 ΕΚ).

4. Μια εθνική ρύθμιση όπως είναι ο *Samenwerkingsverordening 1993* που απαγορεύει τον επαγγελματικό συνεταιρισμό μεταξύ δικηγόρων και ορκωτών λογιστών δεν αντίκειται στα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ), δεδομένου ότι αυτός ο επαγγελματικός συνεταιρισμός θεωρήθηκε ευλόγως αναγκαίος για την προσήκουσα άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος, όπως είναι οργανωμένο στο οικείο κράτος μέλος...]».

21. Ανάλογα ζητήματα αντιμετώπισε η απόφαση ΔΕΚ C94/04-05.12.2006 και C 202/04 (Cipolla, Makrino).

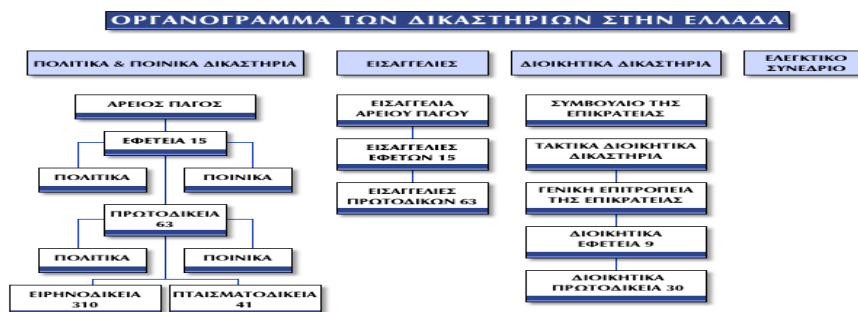
Η εν λόγω απόφαση αντιμετώπισε το ζήτημα παράβασης των άρθρων 10 και 81 ΣυνθΕΚ από κρατική κανονιστική ρύθμιση κατωτάτων ορίων αμοιβών δικηγόρων ευνοούσα τη σύναψη σύμπραξης αντίθετης προς το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ και απεφάνθη ότι:

Τα άρθρα 10, 81, 82 ΣυνθΕΚ δεν απαγορεύουν τη λήψη από Κράτος – Μέλος μέτρου κανονιστικού χαρακτήρα με το οποίο εγκρίνεται πίνακας αμοιβών περί καθορισμού κατωτάτου ορίου των αμοιβών των μελών του δικηγορικού συλλόγου από τον οποίο, κατ' αρχήν, δεν χωρεί παρέκκλιση (.....).

22. Σχετικά με τα ζητήματα που ήδη έχουν τεθεί επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη τα ισχύοντα στην Ελληνική Επικράτεια σχετικά με
- Την οργάνωση και απονομή της Δικαιοσύνης.
 - Την οργάνωση και την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος.
 - Την ιδιότητα του δικηγόρου ως συλλειτουργού της δικαστικής εξουσίας.
 - Την οργάνωση και την παροχή συμβολαιογραφικών υπηρεσιών.
- 23.1. Οι διατάξεις των άρθρων 8 και 87 έως και 100^Α του Συντάγματος της Ελληνικής Δημοκρατίας και οι ειδικοί σχετικώς νόμοι ρυθμίζουν τα της Δικαστικής Εξουσίας και, ειδικότερα, τα σχετικά με την οργάνωση της Δικαιοσύνης και τον τρόπο απονομής της.

Η διάρθρωση της Πολιτικής, Ποινικής και Διοικητικής Δικαιοσύνης, οι οποίες ενδιαφέρουν εν προκειμένω, έχει γενικά ως εξής (λαμβάνομένων υπόψη των όσων στο επόμενο κεφάλαιο περί Κώδικα Δικηγόρων διαλαμβάνονται, παρατίθεται, για κάθε Πρωτοδικείο, και ο αριθμός των διορισμένων σ' αυτό δικηγόρων):

23.2.

23.3.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ (ανώτατο
ακυρωτικό)**

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Α΄ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Β' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΧΑΛΚΙΔΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΛΑΜΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΥΡΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
Γ' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΕΡΡΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΟΖΑΝΗΣ
Δ' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΠΥΡΓΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΓΡΙΝΙΟΥ
Ε' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΣΤ' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
Ζ' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
Η' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΛΕΞ/ΛΕΩΣ

Θ' ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Σύνολο: 9 Εφετεία και 30 Πρωτοδικεία

23.4.

**ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ & ΠΟΙΝΙΚΩΝ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ**

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ	(Ανώτατο ακυρωτικό)
Εισαγγελία Αρείου Πάγου	
Α' ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	
Εισαγγελία Εφετών Αθηνών	
Πρωτοδικείο ΑΘΗΝΩΝ	(δικηγόροι: 20.219)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών	
Ειρηνοδικείο Αθηνών	
Πταισματοδικείο Αθηνών	
Ειρηνοδικείο Αμαρουσίου	
Ειρηνοδικείο Αχαρνών	
Ειρηνοδικείο Ελευσίνας	
Ειρηνοδικείο Καλλιθέας	
Ειρηνοδικείο Κρωπίας	
Ειρηνοδικείο Λαυρίου	
Ειρηνοδικείο Ν. Ιωνίας	
Ειρηνοδικείο Ν. Λιοσίων	
Ειρηνοδικείο Μαραθώνος	
Ειρηνοδικείο Μεγάρων	
Ειρηνοδικείο Περιστερίου	
Ειρηνοδικείο Χαλανδρίου	
Πρωτοδικείο ΘΗΒΩΝ	(δικηγόροι: 64)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Θηβών	
Ειρηνοδικείο Θηβών	
Πταισματοδικείο Θηβών	
Ειρηνοδικείο Ερυθρών	

Ειρηνοδικείο Θεσπιών	
Ειρηνοδικείο Θίσβης	
Πρωτοδικείο ΧΑΛΚΙΔΑΣ	(δικηγόροι: 356)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Χαλκίδας	
Ειρηνοδικείο Χαλκίδας	
Πταισματοδικείο Χαλκίδας	
Ειρηνοδικείο Αγίας Αννας	
Ειρηνοδικείο Αυλωναρίου	
Ειρηνοδικείο Ιστιαίας	
Ειρηνοδικείο Καρύστου	
Ειρηνοδικείο Κύμης	
Ειρηνοδικείο Λίμνης	
Ειρηνοδικείο Σκύρου	
Ειρηνοδικείο Ταμινέων (Αλιβέρι)	
Β' ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	
Εισαγγελία Εφετών Αιγαίου	
Πρωτοδικείο ΣΥΡΟΥ	(δικηγόροι: 99)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Σύρου	
Ειρηνοδικείο Ανδρου	
Ειρηνοδικείο Ερμούπολης	
Ειρηνοδικείο Κύθνου	
Ειρηνοδικείο Μήλου	
Ειρηνοδικείο Μυκόνου	
Ειρηνοδικείο Πάρου	
Ειρηνοδικείο Σερίφου	
Ειρηνοδικείο Σίφνου	
Ειρηνοδικείο Τήνου	
Πρωτοδικείο	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
(δικηγόροι: 139)	
Εισαγγελία Πρωτοδικών Μυτιλήνης	
Ειρηνοδικείο Μυτιλήνης	
Πταισματοδικείο Μυτιλήνης	
Ειρηνοδικείο Ερεσσού	
Ειρηνοδικείο Καλλονής	

Ειρηνοδικείο Λήμνου
Ειρηνοδικείο Παπάδου
Ειρηνοδικείο Πλωμαρίου
Ειρηνοδικείο Πολυχνίτου
Πρωτοδικείο ΣΑΜΟΥ (δικηγόροι: 42)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Σάμου
Ειρηνοδικείο Σάμου
Ειρηνοδικείο Ευδήλου
Ειρηνοδικείο Ικαρίας
Ειρηνοδικείο Καρλοβασίου
Πρωτοδικείο ΧΙΟΥ (δικηγόροι: 93)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Χίου
Ειρηνοδικείο Χίου
Ειρηνοδικείο Βολισσού
Πρωτοδικείο ΝΑΞΟΥ (δικηγόροι: 39)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Νάξου
Ειρηνοδικείο Νάξου
Ειρηνοδικείο Αμοργού
Ειρηνοδικείο Θήρας
Ειρηνοδικείο Ιου
Ειρηνοδικείο Τραγαίας
Γ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Εισαγγελία Εφετών Δυτ. Μακεδονίας
Πρωτοδικείο ΚΟΖΑΝΗΣ (δικηγόροι: 296)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κοζάνης
Ειρηνοδικείο Κοζάνης
Πταισματοδικείο Κοζάνης
Ειρηνοδικείο Ανασελίτσης
Ειρηνοδικείο Εορδαίας
Ειρηνοδικείο Σερβίων
Ειρηνοδικείο Σιατίστης
Πρωτοδικείο ΓΡΕΒΕΝΩΝ (δικηγόροι: 33)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Γρεβενών

Ειρηνοδικείο Γρεβενών
Ειρηνοδικείο Δεσκάτης
Ειρηνοδικείο Πενταλόφου
Πρωτοδικείο ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ (δικηγόροι: 78)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Καστοριάς
Ειρηνοδικείο Καστοριάς
Ειρηνοδικείο Νεστορίου
Ειρηνοδικείο Κλεισούρας
Πρωτοδικείο ΦΛΩΡΙΝΑΣ (δικηγόροι: 61)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Φλώρινας
Ειρηνοδικείο Φλώρινας
Ειρηνοδικείο Αμυνταίου
Ειρηνοδικείο Πρεσπών
Δ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
Εισαγγελία Εφετών Δωδεκανήσου
Πρωτοδικείο ΡΟΔΟΥ (δικηγόροι: 353)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ρόδου
Ειρηνοδικείο Ρόδου
Πταισματοδικείο Ρόδου
Ειρηνοδικείο Καρπάθου
Ειρηνοδικείο Σύμης
Ειρηνοδικείο Μεγίστης
Πρωτοδικείο ΚΩ (δικηγόροι: 84)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κω
Ειρηνοδικείο Κω
Ειρηνοδικείο Καλύμνου
Ειρηνοδικείο Λέρου
Ειρηνοδικείο Πάτμου
Ειρηνοδικείο Αστυπάλαιας
Ειρηνοδικείο Νισύρου
Ε' ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Εισαγγελία Εφετών Θεσσαλονίκης
Πρωτοδικείο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (δικηγόροι:

6.189)	
Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσ/νίκης	
Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης	
Πταισματοδικείο Θεσσαλονίκης	
Ειρηνοδικείο Βασιλικών	
Ειρηνοδικείο Κουφαλίων	
Ειρηνοδικείο Λαγκαδά	
Ειρηνοδικείο Σωχού	
Πρωτοδικείο ΒΕΡΟΙΑΣ	(δικηγόροι: 284)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Βέροιας	
Ειρηνοδικείο Βέροιας	
Πταισματοδικείο Βέροιας	
Ειρηνοδικείο Αλεξάνδρειας	
Ειρηνοδικείο Νάουσας	
Πρωτοδικείο ΕΔΕΣΣΑΣ	(δικηγόροι: 97)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Έδεσσας	
Ειρηνοδικείο Έδεσσας	
Ειρηνοδικείο Αλμωπίας	
Ειρηνοδικείο Σκύδρας	
Πρωτοδικείο	ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ
(δικηγόροι: 296)	
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κατερίνης	
Ειρηνοδικείο Πιερίας	
Πταισματοδικείο Πιερίας	
Ειρηνοδικείο Κολινδρού	
Πρωτοδικείο ΚΙΛΚΙΣ	(δικηγόροι: 81)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κιλκίς	
Ειρηνοδικείο Κιλκίς	
Ειρηνοδικείο Γουμένισσας	
Ειρηνοδικείο Μουριών	
Ειρηνοδικείο Πολυκάστρου	
Πρωτοδικείο ΣΕΡΡΩΝ	(δικηγόροι: 333)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Σερρών	

Ειρηνοδικείο Σερρών
Πταισματοδικείο Σερρών
Ειρηνοδικείο Ηράκλειας
Ειρηνοδικείο Νιγρίτας
Ειρηνοδικείο Πορροϊών
Ειρηνοδικείο Ροδολίβους
Ειρηνοδικείο Συντικής
Ειρηνοδικείο Φυλλίδος
Πρωτοδικείο ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (δικηγόροι: 151)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Χαλκιδικής
Ειρηνοδικείο Πολυγύρου
Ειρηνοδικείο Αρναίας
Ειρηνοδικείο Ιερισσού
Ειρηνοδικείο Κασσάνδρας
Ειρηνοδικείο Ν.Μουδανιών
Ειρηνοδικείο Συκιάς
Πρωτοδικείο ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ (δικηγόροι: 94)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Γιαννιτσών
Ειρηνοδικείο Γιαννιτσών
Ειρηνοδικείο Κρύας Βρύσης
ΣΤ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
Εισαγγελία Εφετών Θράκης
Πρωτοδικείο ΡΟΔΟΠΗΣ (δικηγόροι: 233)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ροδόπης
Ειρηνοδικείο Κομοτηνής
Πταισματοδικείο Κομοτηνής
Ειρηνοδικείο Σαπών
Πρωτοδικείο ΔΡΑΜΑΣ (δικηγόροι: 173)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Δράμας
Ειρηνοδικείο Δράμας
Πταισματοδικείο Δράμας
Ειρηνοδικείο Νευροκοπίου

Ειρηνοδικείο Νέστου
Ειρηνοδικείο Προσωτσάνης
Πρωτοδικείο ΕΒΡΟΥ (δικηγόροι: 155)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Εβρου
Ειρηνοδικείο Αλεξανδρούπολης
Ειρηνοδικείο Σαμοθράκης
Ειρηνοδικείο Σουφλίου
Πρωτοδικείο ΚΑΒΑΛΑΣ (δικηγόροι: 329)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Καβάλας
Ειρηνοδικείο Καβάλας
Πταισματοδικείο Καβάλας
Ειρηνοδικείο Θάσου
Ειρηνοδικείο Παγγαίου
Ειρηνοδικείο Χρυσούπολης
Πρωτοδικείο ΞΑΝΘΗΣ (δικηγόροι: 206)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ξάνθης
Ειρηνοδικείο Ξάνθης
Ειρηνοδικείο Σταυρούπολης
Πρωτοδικείο ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ (δικηγόροι: 55)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ορεστιάδας
Ειρηνοδικείο Ορεστιάδας
Ειρηνοδικείο Διδυμοτείχου
Ειρηνοδικείο Δικαίων
Ζ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Εισαγγελία Εφετών Ιωαννίνων
Πρωτοδικείο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (δικηγόροι: 397)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ιωαννίνων
Ειρηνοδικείο Ιωαννίνων
Πταισματοδικείο Ιωαννίνων
Ειρηνοδικείο Ζαγορίου
Ειρηνοδικείο Ζίτσης
Ειρηνοδικείο Κονίτσης

Ειρηνοδικείο Μετσόβου
Ειρηνοδικείο Παγωνίου
Πρωτοδικείο ΑΡΤΑΣ (δικηγόροι: 103)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αρτας
Ειρηνοδικείο Αρτας
Πταισματοδικείο Αρτας
Ειρηνοδικείο Καλεντίνης
Ειρηνοδικείο Τζουμέρκων
Ειρηνοδικείο Φιλιπιάδας
Ειρηνοδικείο Δροσοπηγής
Πρωτοδικείο ΠΡΕΒΕΖΑΣ (δικηγόροι: 82)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Πρέβεζας
Ειρηνοδικείο Πρέβεζας
Ειρηνοδικείο Θεσπρωτικού
Ειρηνοδικείο Πάργας
Η' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
Εισαγγελία Εφετών Κέρκυρας
Πρωτοδικείο ΚΕΡΚΥΡΑΣ (δικηγόροι: 293)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κέρκυρας
Ειρηνοδικείο Κερκύρας
Πταισματοδικείο Κερκύρας
Ειρηνοδικείο Λευκίμης
Ειρηνοδικείο Ορους
Ειρηνοδικείο Παξών
Πρωτοδικείο ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ (δικηγόροι: 75)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσπρωτίας
Ειρηνοδικείο Ηγουμενίτσας
Ειρηνοδικείο Παραμυθιάς
Ειρηνοδικείο Φιλιατών
Θ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
Εισαγγελία Εφετών Κρήτης
Πρωτοδικείο ΧΑΝΙΩΝ (δικηγόροι: 338)

Εισαγγελία Πρωτοδικών Χανίων
Ειρηνοδικείο Χανίων
Πταισματοδικείο Χανίων
Ειρηνοδικείο Βάμου
Ειρηνοδικείο Καντάνου
Ειρηνοδικείο Καστελίου-Κισσάμου
Ειρηνοδικείο Κολυμβαρίου
Ειρηνοδικείο Χώρας Σφακίων
Πρωτοδικείο ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (δικηγόροι: 709)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ηρακλείου
Ειρηνοδικείο Ηρακλείου
Πταισματοδικείο Ηρακλείου
Ειρηνοδικείο Αρκαλοχωρίου
Ειρηνοδικείο Βιάννου
Ειρηνοδικείο Καστελίου – Πεδιάδος
Ειρηνοδικείο Μοιρών
Ειρηνοδικείο Πύργου Κρήτης
Ειρηνοδικείο Χερσονήσου
Πρωτοδικείο ΛΑΣΙΘΙΟΥ (δικηγόροι: 97)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λασιθίου
Ειρηνοδικείο Αγ. Νικολάου
Ειρηνοδικείο Νεαπόλεως
Ειρηνοδικείο Ιεράπετρας
Ειρηνοδικείο Σητείας
Ειρηνοδικείο Τζερμιάδων
Πρωτοδικείο ΡΕΘΥΜΝΗΣ (δικηγόροι: 127)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ρεθύμνης
Ειρηνοδικείο Ρεθύμνης
Πταισματοδικείο Ρεθύμνης
Ειρηνοδικείο Αμαρίου
Ειρηνοδικείο Μυλοποτάμου
Ειρηνοδικείο Σπηλίου

Γ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΜΙΑΣ	
Εισαγγελία Εφετών Λαμίας	
Πρωτοδικείο ΛΑΜΙΑΣ	(δικηγόροι: 227)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λαμίας	
Ειρηνοδικείο Λαμίας	
Πταισματοδικείο Λαμίας	
Ειρηνοδικείο Αταλάντης	
Ειρηνοδικείο Αμφίκλειας	
Ειρηνοδικείο Δομοκού	
Ειρηνοδικείο Ελάτειας	
Ειρηνοδικείο Θερμοπυλών	
Ειρηνοδικείο Μακρακώμης	
Ειρηνοδικείο Σπερχειάδας	
Ειρηνοδικείο Υπάτης	
Ειρηνοδικείο Φαλάρων	
Πρωτοδικείο ΑΜΦΙΣΣΑΣ	(δικηγόροι: 33)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αμφισσας	
Ειρηνοδικείο Αμφισσας	
Ειρηνοδικείο Δελφών	
Ειρηνοδικείο Δωρίδος	
Ειρηνοδικείο Δωριέων	
Ειρηνοδικείο Ευπαλίου	
Ειρηνοδικείο Ιτέας	
Ειρηνοδικείο Τολοφώνος	
Πρωτοδικείο	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ
(δικηγόροι: 12)	
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ευρυτανίας	
Ειρηνοδικείο Ευρυτανίας	
Ειρηνοδικείο Αγραίων	
Ειρηνοδικείο Απεραντίων	
Πρωτοδικείο ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ	(δικηγόροι: 79)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λιβαδειάς	
Ειρηνοδικείο Λιβαδειάς	

Πταισματοδικείο Λιβαδειάς
Ειρηνοδικείο Αλιάρτου
Ειρηνοδικείο Αμβρυσσού
Ειρηνοδικείο Αράχωβας
Ειρηνοδικείο Δαυλείας
Ειρηνοδικείο Ορχομενού
ΙΑ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ
Εισαγγελία Εφετών Λάρισας
Πρωτοδικείο ΛΑΡΙΣΑΣ (δικηγόροι: 789)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λάρισας
Ειρηνοδικείο Λάρισας
Πταισματοδικείο Λάρισας
Ειρηνοδικείο Ελασσόνας
Πταισματοδικείο Ελασσόνας
Ειρηνοδικείο Αγυιάς
Ειρηνοδικείο Κισσάβου
Ειρηνοδικείο Ολύμπου
Ειρηνοδικείο Τυρνάβου
Ειρηνοδικείο Φαρσάλων
Πρωτοδικείο ΒΟΛΟΥ (δικηγόροι: 557)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Βόλου
Ειρηνοδικείο Βόλου
Πταισματοδικείο Βόλου
Ειρηνοδικείο Αλμυρού
Ειρηνοδικείο Αργαλαστής
Ειρηνοδικείο Ζαγοράς
Ειρηνοδικείο Μηλέων
Ειρηνοδικείο Σκιάθου
Ειρηνοδικείο Σκοπέλου
Ειρηνοδικείο Φερών
Πρωτοδικείο ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ (δικηγόροι: 164)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Καρδίτσας
Ειρηνοδικείο Καρδίτσας

Πταισματοδικείο Καρδίτσας
Ειρηνοδικείο Μουζακίου
Ειρηνοδικείο Παλαμά
Ειρηνοδικείο Σοφάδων
Πρωτοδικείο ΤΡΙΚΑΛΩΝ (δικηγόροι: 305)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Τρικάλων
Ειρηνοδικείο Τρικάλων
Πταισματοδικείο Τρικάλων
Ειρηνοδικείο Καλαμπάκας
Ειρηνοδικείο Πύρρας
Ειρηνοδικείο Φαρκαδόνας
ΙΒ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ
Εισαγγελία Εφετών Ναυπλίου
Πρωτοδικείο ΝΑΥΠΛΙΟΥ (δικηγόροι: 219)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ναυπλίου
Ειρηνοδικείο Ναυπλίου
Πταισματοδικείο Ναυπλίου
Πταισματοδικείο Αργους
Ειρηνοδικείο Αργους
Ειρηνοδικείο Αστρους
Ειρηνοδικείο Μάσσητος
Ειρηνοδικείο Ν. Επιδαύρου
Ειρηνοδικείο Πρασσιών
Πρωτοδικείο ΚΟΡΙΝΘΟΥ (δικηγόροι: 275)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κορίνθου
Ειρηνοδικείο Κορίνθου
Πταισματοδικείο Κορίνθου
Ειρηνοδικείο Σικυώνος
Πταισματοδικείο Σικυώνος
Ειρηνοδικείο Δερβενίου
Ειρηνοδικείο Νεμέας
Ειρηνοδικείο Ξυλοκάστρου

Ειρηνοδικείο Στυμφαλίας	
Ειρηνοδικείο Φενεού	
Πρωτοδικείο ΣΠΑΡΤΗΣ	(δικηγόροι: 78)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Σπάρτης	
Ειρηνοδικείο Σπάρτης	
Πταισματοδικείο Σπάρτης	
Ειρηνοδικείο Επιδαύρου-Λιμηράς	
Ειρηνοδικείο Καστορίου	
Ειρηνοδικείο Κροκεών	
Πρωτοδικείο ΤΡΙΠΟΛΗΣ	(δικηγόροι: 107)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Τρίπολης	
Ειρηνοδικείο Τρίπολης	
Πταισματοδικείο Τρίπολης	
Ειρηνοδικείο Καρυταίνης	
Ειρηνοδικείο Μεγαλόπολης	
Ειρηνοδικείο Νυμφασίας	
Ειρηνοδικείο Ορχομενού	
Ειρηνοδικείο Τανίας Δολανών	
Ειρηνοδικείο Τευθίδος	
Ειρηνοδικείο Τροπαίων	
Ειρηνοδικείο Ψωφίδος	
ΙΓ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	
Εισαγγελία Εφετών Πατρών	
Πρωτοδικείο ΠΑΤΡΩΝ	(δικηγόροι: 701)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Πατρών	
Ειρηνοδικείο Πατρών	
Πταισματοδικείο Πατρών	
Ειρηνοδικείο Δύμης	
Ειρηνοδικείο Τριταίας	
Ειρηνοδικείο Φαρρών	
Πρωτοδικείο ΑΓΡΙΝΙΟΥ	(δικηγόροι: 152)

Εισαγγελία Πρωτοδικών Αργινίου
Ειρηνοδικείο Αργινίου
Πταισματοδικείο Αργινίου
Ειρηνοδικείο Βάλτου
Πταισματοδικείο Βάλτου
Ειρηνοδικείο Εχίνου
Ειρηνοδικείο Θέρμου
Πρωτοδικείο ΑΙΓΙΟΥ (δικηγόροι: 83)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αιγίου
Ειρηνοδικείο Αιγιαλείας
Πταισματοδικείο Αιγιαλείας
Ειρηνοδικείο Ερινεού
Πρωτοδικείο ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ (δικηγόροι: 72)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αμαλιάδας
Ειρηνοδικείο Αμαλιάδας
Πταισματοδικείο Αμαλιάδας
Ειρηνοδικείο Βάρδας
Ειρηνοδικείο Βαρθολομιού
Ειρηνοδικείο Γαστούνης
Ειρηνοδικείο Μυρτουντίων
Πρωτοδικείο ΖΑΚΥΝΘΟΥ (δικηγόροι: 64)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ζακύνθου
Ειρηνοδικείο Ζακύνθου
Πρωτοδικείο ΗΛΕΙΑΣ (δικηγόροι: 127)
Εισαγγελία Πρωτοδικών Ηλείας
Ειρηνοδικείο Πύργου
Πταισματοδικείο Πύργου
Ειρηνοδικείο Ελευσίνας Πελοποννήσου
Ειρηνοδικείο Κρεστένων
Ειρηνοδικείο Λαμπείας
Ειρηνοδικείο Ολυμπίων
Ειρηνοδικείο Ωλένης

Ειρηνοδικείο Ανδρίτσαινης	
Ειρηνοδικείο Αρήνης	
Πρωτοδικείο (δικηγόροι: 14)	ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ
Εισαγγελία Πρωτοδικών Καλαβρύτων	
Ειρηνοδικείο Καλαβρύτων	
Ειρηνοδικείο Ακράτας	
Ειρηνοδικείο Αροανίας	
Ειρηνοδικείο Κλειτορίας	
Πρωτοδικείο ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ (δικηγόροι: 67)	
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κεφαλληνίας	
Ειρηνοδικείο Αργοστολίου	
Ειρηνοδικείο Ιθάκης	
Ειρηνοδικείο Ληξουρίου	
Ειρηνοδικείο Σαμαίων	
Πρωτοδικείο ΛΕΥΚΑΔΑΣ 40)	(δικηγόροι:
Εισαγγελία Πρωτοδικών Λευκάδας	
Ειρηνοδικείο Λευκάδας	
Ειρηνοδικείο Απολλωνίων	
Ειρηνοδικείο Βονίτσας	
Ειρηνοδικείο Σολίου	
Πρωτοδικείο (δικηγόροι: 94)	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
Εισαγγελία Πρωτοδικών Μεσολογγίου	
Ειρηνοδικείο Μεσολογγίου	
Πταισματοδικείο Μεσολογγίου	
Ειρηνοδικείο Αιτωλικού	
Ειρηνοδικείο Αποδοτίας	
Ειρηνοδικείο Μακρυνείας	
Ειρηνοδικείο Ναυπάκτου	
Ειρηνοδικείο Ξηρομέρου	
Ειρηνοδικείο Παραχελωϊτίδος	
Ειρηνοδικείο Προσχίου	
ΙΑ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	

Εισαγγελία Εφετών Πειραιά	
Πρωτοδικείο ΠΕΙΡΑΙΑ 1853)	(δικηγόροι:
Εισαγγελία Πρωτοδικών Πειραιά	
Ειρηνοδικείο Πειραιά	
Πταισματοδικείο Πειραιά	
Ειρηνοδικείο Αιγίνης	
Ειρηνοδικείο Καλαυρίας	
Ειρηνοδικείο Κυθήρων	
Ειρηνοδικείο Νίκαιας	
Ειρηνοδικείο Σαλαμίνας	
Ειρηνοδικείο Σπετσών	
ΙΕ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	
Εισαγγελία Εφετών Καλαμάτας	
Πρωτοδικείο (δικηγόροι: 301)	ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
Εισαγγελία Πρωτοδικών Καλαμάτας	
Ειρηνοδικείο Καλαμάτας	
Πταισματοδικείο Καλαμάτας	
Ειρηνοδικείο Οιχαλίας	
Ειρηνοδικείο Παμίσου	
Ειρηνοδικείο Πύλου	
Πρωτοδικείο (δικηγόροι: 28)	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ
Εισαγγελία Πρωτοδικών Κυπαρισσίας	
Ειρηνοδικείο Κυπαρισσίας	
Ειρηνοδικείο Δωρίου	
Ειρηνοδικείο Εράνης	
Ειρηνοδικείο Πλαταμώδους	
Ειρηνοδικείο Φλεσιάδος	
Ειρηνοδικείο Φυγαλείας	
Πρωτοδικείο ΓΥΘΕΙΟΥ 18)	(δικηγόροι:
Εισαγγελία Πρωτοδικών Γυθείου	
Ειρηνοδικείο Γυθείου	
Ειρηνοδικείο Νεαπόλεως Βοιών	

(Σύνολο: 15 Εφετεία, 63 Πρωτοδικεία, 310 Ειρηνοδικεία, 41 Πταισματοδικεία).

- 24.1.** Σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 3026/1954 ο δικηγόρος είναι άμισθος δημόσιος υπάλληλος (άρθρο 1) αλλιώς άμισθος δημόσιος λειτουργός (άρθρο 38) και υποχρεούται, πριν από την άσκηση των καθηκόντων του, να ορκισθεί ενώπιον Δικαστηρίου της χώρας σε δημόσια συνεδρίαση δίδων τον όρκο που επιβάλλεται να δίδεται από τους Δημοσίους Υπαλλήλους οιασδήποτε βαθμίδος (άρθρα 1 και 22).
- 24.2.** Ο δικηγόρος δεν είναι δυνατόν να ασκήσει τα καθήκοντά του εάν δεν υποβάλει αίτηση διορισμού και δεν διορισθεί σε συγκεκριμένο, επιλεγόμενο από εκείνον (άρθρο 19) Πρωτοδικείο της Επικρατείας του οποίου την περιφέρεια υποχρεούται (άρθρο 57) να έχει τη μόνιμη επαγγελματική του εγκατάσταση («διατηρεί γραφείο»).
- 24.3.** Οι δικηγόροι οι οποίοι διορίζονται στην περιφέρεια εκάστου Πρωτοδικείου και νομίμως, πλέον, ασκούντες το λειτούργημα, αποτελούν Δικηγορικό Σύλλογο του οποίου υποχρεωτικώς είναι μέλη (άρθρο 193). Δικηγορικός Σύλλογος, άρα, υφίσταται εφ' όσον υφίστανται δικηγόροι διωρισμένοι σε συγκεκριμένο Πρωτοδικείο, άλλως δεν υφίσταται και δεν μπορεί να δημιουργηθεί (άρθρο 193).
- 24.4.** Ο Δικηγορικός Σύλλογος εδρεύει υποχρεωτικώς στην έδρα του Πρωτοδικείου και λαμβάνει την επωνυμία του από την επωνυμία του Πρωτοδικείου (άρθρο 193).
- 24.5.** Για το λόγο αυτόν υφίστανται στην Ελληνική Επικράτεια τόσοι Δικηγορικοί Σύλλογοι όσα ακριβώς είναι και τα συνεστημένα Πρωτοδικεία, δηλαδή εξήντα τρείς (63).
- 24.6.** Οι Δικηγορικοί Σύλλογοι δεν έχουν εκ του νόμου προκαθορισμένο αριθμό μελών (numerus clausus) δικηγόρων. Ο αριθμός των δικηγόρων μελών τους εξαρτάται αποκλειστικά από την επιθυμία των εχόντων τα προσόντα να διορισθούν δικηγόρων η οποία εκδηλώνεται με την αίτηση εγγραφής/ διορισμού τους σε συγκεκριμένο Πρωτοδικείο και αυτή η επιθυμία καθορίζεται, συνηθέστατα αν όχι αποκλειστικώς, από την ποσότητα της δικηγορικής ύλης (πληθυσμός περιοχής, πλήθος υποθέσεων) που συγκεντρώνει το συγκεκριμένο Πρωτοδικείο στο οποίο ζητεί ο δικηγόρος να διορισθεί.
- ΟΚατ' ακολουθίαν στα Πρωτοδικεία περιοχών με μεγάλο πληθυσμό, άρα έντονη οικονομικοκοινωνική δραστηριότητα και μεγάλο αριθμό υποθέσεων, υφίστανται πολυμελείς Δικηγορικοί Σύλλογοι. Η γενική τάση είναι να απομειώνονται από δικηγόρους οι σύλλογοι οι οποίοι έχουν ιδρυθεί και υφίστανται σε Πρωτοδικεία με μικρό αριθμό υποθέσεων.
- 24.7.** Τούτο επιβεβαιώνεται από τον αριθμό των δικαστικών αποφάσεων που εξεδόθησαν το έτος 2004 σε πολιτικές και ποινικές υποθέσεις:

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΤΟΥΣ 2004
ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ	4.005
Α' ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	27.721
Πρωτοδικείο ΑΘΗΝΩΝ	300.317
Πρωτοδικείο ΘΗΒΩΝ	8.323
Πρωτοδικείο ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ	5.577
Πρωτοδικείο ΧΑΛΚΙΔΑΣ	35.784
Β' ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΓΑΙΟΥ	1.332
Πρωτοδικείο ΣΥΡΟΥ	4.750
Πρωτοδικείο ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	5.704
Πρωτοδικείο ΣΑΜΟΥ	4.707
Πρωτοδικείο ΧΙΟΥ	5.547
Πρωτοδικείο ΝΑΞΟΥ	3.513
Γ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.212
Πρωτοδικείο ΚΟΖΑΝΗΣ	10.402
Πρωτοδικείο ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.698
Πρωτοδικείο ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	5.326
Πρωτοδικείο ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3.314
Δ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	916
Πρωτοδικείο ΡΟΔΟΥ	17.220
Πρωτοδικείο ΚΩ	10.772
Ε' ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	10.000
Πρωτοδικείο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	126.492
Πρωτοδικείο ΒΕΡΟΙΑΣ	11.360
Πρωτοδικείο ΕΔΕΣΣΑΣ	6.944
Πρωτοδικείο ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	13.740
Πρωτοδικείο ΚΙΛΚΙΣ	4.530
Πρωτοδικείο ΣΕΡΡΩΝ	12.332
Πρωτοδικείο ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	10.490

Πρωτοδικείο ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ	8.522
ΣΤ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	3.076
Πρωτοδικείο ΡΟΔΟΠΗΣ	8.384
Πρωτοδικείο ΔΡΑΜΑΣ	9.180
Πρωτοδικείο ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ	6.620
Πρωτοδικείο ΚΑΒΑΛΑΣ	11.814
Πρωτοδικείο ΞΑΝΘΗΣ	9.381
Πρωτοδικείο ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	4.658
Ζ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1.122
Πρωτοδικείο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	12.650
Πρωτοδικείο ΑΡΤΑΣ	6.462
Πρωτοδικείο ΠΡΕΒΕΖΑΣ	5.613
Η' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΝΕΟΣΥΣΤΑΤΟ
Πρωτοδικείο ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	15.957
Πρωτοδικείο ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ	3.209
Πρωτοδικείο ΓΥΘΕΙΟΥ	3.279
Θ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	866
Πρωτοδικείο ΚΕΡΚΥΡΑΣ	14.752
Πρωτοδικείο ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	3.845
Ι' ΕΦΕΤΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2.415
Πρωτοδικείο ΧΑΝΙΩΝ	21.322
Πρωτοδικείο ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	39.781
Πρωτοδικείο ΛΑΣΙΘΙΟΥ	5.951
Πρωτοδικείο ΡΕΘΥΜΝΗΣ	10.566
ΙΑ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΜΙΑΣ	934
Πρωτοδικείο ΛΑΜΙΑΣ	10.794
Πρωτοδικείο ΑΜΦΙΣΣΑΣ	3.619
Πρωτοδικείο ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1.130
ΙΒ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ	3.401
Πρωτοδικείο ΛΑΡΙΣΑΣ	21.880
Πρωτοδικείο ΒΟΛΟΥ	22.452
Πρωτοδικείο ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	9.720
Πρωτοδικείο ΤΡΙΚΑΛΩΝ	11.377
ΙΓ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	4.062

Πρωτοδικείο ΝΑΥΠΛΙΟΥ	10.145
Πρωτοδικείο ΚΟΡΙΝΘΟΥ	21.753
Πρωτοδικείο ΣΠΑΡΤΗΣ	6.779
Πρωτοδικείο ΤΡΙΠΟΛΗΣ	6.637
ΙΑ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	4.523
Πρωτοδικείο ΠΑΤΡΩΝ	24.562
Πρωτοδικείο ΑΓΡΙΝΙΟΥ	10.526
Πρωτοδικείο ΑΙΓΙΟΥ	7.018
Πρωτοδικείο ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	6.867
Πρωτοδικείο ΖΑΚΥΝΘΟΥ	6.529
Πρωτοδικείο ΗΛΕΙΑΣ	11.053
Πρωτοδικείο ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	1.942
Πρωτοδικείο ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	4.067
Πρωτοδικείο ΛΕΥΚΑΔΑΣ	2.999
Πρωτοδικείο ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	7.871
ΙΕ' ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	3.834
Πρωτοδικείο ΠΕΙΡΑΙΑ	67.689

Όπως προκύπτει, τα (Πολιτικά και Ποινικά) Πρωτοδικεία Αθηνών και Πειραιά, τα οποία είναι αρμόδια κατά τόπον για τις υποθέσεις του Λεκανοπεδίου Αττικής (το του Πειραιώς έχει αρμοδιότητα και για ορισμένες άλλες περιοχές) εξέδωσαν το έτος εκείνο 368.186 αποφάσεις και το Πρωτοδικείο μόνο της πόλεως της Θεσσαλονίκης 126.492 αποφάσεις, δηλαδή συνολικά 494.678 αποφάσεις, ενώ όλα τα άλλα ομοίβαθμα δικαστήρια της Επικρατείας 598.761 αποφάσεις (αναλογία 45% για τις τρεις πόλεις και 55% για ολόκληρη την άλλη Επικράτεια). Ανάλογη και, μάλιστα, πιο έντονη, λόγω του μικρότερου αριθμού Πρωτοδικείων (30 αντί 63) και Εφετείων (9 αντί 15) είναι η υπεροχή των Πρωτοδικείων των μεγάλων αυτών αστικών κέντρων στον τομέα της Διοικητικής Δικαιοσύνης.

Όπως έχει προαναφερθεί στα 63 Πρωτοδικεία της Χώρας υπηρετεί ο αριθμός των δικηγόρων που σημειώνεται έναντι εκάστου Πρωτοδικείου (βλ. ανωτέρω 23.2).

Το φαινόμενο του υπερεπαρκούς (έως υπερκορεσμού) αριθμού των δικηγόρων στην Ελληνική Επικράτεια είναι έντονο.

Αλλά, όπως προκύπτει, η αντιστοιχία πλήθους δικηγόρων και πλήθους υποθέσεων του κάθε Πρωτοδικείου είναι ευθεία και απόλυτη, τούτο δε ακριβώς διότι η

επιλογή Πρωτοδικείου από τους δικηγόρους που επιθυμούν να διορισθούν σ' αυτό γίνεται αφ' ενός μεν ελευθέρως από τους ίδιους αφ' ετέρου δε, και κυρίως, με βάση τα προαναφερόμενα κριτήρια έτσι ώστε να ενισχύεται το λογικό συμπέρασμα ότι η ένταξη σε συγκεκριμένο Πρωτοδικείο άρα και Δικηγορικό Σύλλογο αποτελεί ελεύθερη επαγγελματική επιλογή του δικηγόρου δίχως περιορισμό (numerus clausus) ως προς τον αριθμό των διοριζομένων σε κάθε Πρωτοδικείο (άρα και) Δικηγορικό Σύλλογο δικηγόρων. Αποτέλεσμα τούτου είναι ότι ποσοστό μείζον του 51% του συνόλου των δικηγόρων της Ελληνικής Επικράτειας έχει συγκεντρωθεί στη Περιφέρεια του Πρωτοδικείου Αθηνών.

- 24.8.** Ο διορισμός δικηγόρου γίνεται με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και ανακοινώνεται στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο ο οποίος τον κοινοποιεί στον διοριζόμενο (άρθρο 20).
- 24.9.** Μετάθεση, δηλαδή αλλαγή Πρωτοδικείου/ Δικηγορικού Συλλόγου, είναι δυνατή, με τους όρους των άρθρων 21, 23, εφ' όσον ο ίδιος ο δικηγόρος το επιθυμεί.
- 24.10.** Οι Δικηγορικοί Σύλλογοι (άρθρο 194) είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου προς τα οποία οι δικηγόροι- μέλη τους έχουν σημαντικές υποχρεώσεις (ενδεικτικά, άρθρο 196).
- 24.11.** Περαιτέρω ως προς την καθ' ύλην ικανότητα του δικηγορείν ενώπιον των Δικαστηρίων της Επικρατείας σε πολιτικές και διοικητικές υποθέσεις (για τις ποινικές ισχύει η ρύθμιση του άρθρου 56) οι δικηγόροι, γενικά, διακρίνονται σε δικηγόρους ικανούς να παραστούν μόνο στο Πρωτοδικείο και τα Ειρηνοδικεία της περιφέρειας του Πρωτοδικείου αυτού, ικανούς να παρίστανται και στο Εφετείο και στα Πρωτοδικεία και Ειρηνοδικεία της περιφέρειας του Εφετείου και, τέλος, ικανούς να παρίστανται και στον Άρειο Πάγο, το Συμβούλιο της Επικρατείας και άλλα ανώτατα Δικαστήρια και, βεβαίως, σε όλα τα προαναφερθέντα κατώτερα δικαστήρια, με διακρίσεις κατά περιφέρεια σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 44, 54, 55, 56 του ν.δ. 3026/1954.
- 24.12.** Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, δικηγόρος, επί παραδείγματι, «παρ' Εφέταις» του Δικηγορικού Συλλόγου Αγρινίου έχει τη δυνατότητα άνευ συμπράξεως δικηγόρου Πατρών να παραστεί στο Εφετείο Πατρών για υπόθεση η οποία στον πρώτο βαθμό υπάγεται στην αρμοδιότητα οιοδήποτε των Πρωτοδικείων που υπάγονται σ' αυτό το Εφετείο (Πατρών, Αγρινίου, Αιγίου, Αμαλιάδος, Ζακύνθου, Ηλείας, Καλαβρύτων, Κεφαλληνίας, Λευκάδος και Μεσολογγίου).
- Επίσης, δικηγόρος «παρά Πρωτοδίκαις» Αγρινίου, έχει την δυνατότητα παράστασης στα τέσσερα Ειρηνοδικεία της περιοχής και ούτω καθ' εξής, υπό τους όρους των παρ. 1 και 2 του άρθρου 54 (άρθρο 54).
- 24.13.** Σχετικά με την ικανότητα παράστασης στο Πρωτοδικείο ή το Ειρηνοδικείο, δικηγόρος είτε «παρά Πρωτοδίκαις» είτε «παρ' Εφέταις» είτε « παρ' Αρείω Πάγω» επιβάλλεται να συμπράξει, εάν επιθυμεί να παραστεί για πολιτική ή διοικητική υπόθεση σε Πρωτοδικείο περιφέρειας άλλης από εκείνη όπου είναι

διορισμένος, με δικηγόρο διορισμένο στο Πρωτοδικείο ενώπιον του οποίου του έχει δοθεί εντολή να παραστεί και υπερασπίσει υπόθεση (άρθρο 44).

24.14. Αν πρόκειται για ποινική ή εξώδικη υπόθεση (με την επιφύλαξη, ως προς τις εξώδικες, του άρθρου 42 ν.δ. 3026/1954 για το οποίο θα γίνει στη συνέχεια λόγος), οιοσδήποτε δικηγόρος οιασδήποτε περιφέρειας έχει την ικανότητα να παρέχει τις νομικές υπηρεσίες του εκτός της περιφέρειας του Πρωτοδικείου / Συλλόγου του και να παρίσταται ενώπιον παντός ποινικού δικαστηρίου της Χώρας, πλύν του Αρείου Πάγου, υπό τον όρο του άρθρου 54 που προαναφέρθη, άνευ συμπράξεως δικηγόρου διορισμένου σε Δικαστήριο όπου διεξάγεται η ποινική υπόθεση (άρθρο 56) ή εντοπίζεται ο χώρος της εξώδικης υπόθεσης.

24.15. Συνεπώς, το ζήτημα το οποίο τίθεται από την καταγγελία ως ζήτημα το οποίο παράγει αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα, και επιβάρυνση οικονομική του εντολέα- καταναλωτή νομικών υπηρεσιών, αφορά κυρίως στην απορρέουσα από τις προδιαληφθείσες διατάξεις υποχρέωση του δικηγόρου να συμπράξει με «εγχώριο» δικηγόρο όταν η άσκηση του λειτουργήματός του γίνεται αφ' ενός μεν, και κυρίως, για πολιτικές ή διοικητικές (και όχι ποινικές) υποθέσεις και, αφ' ετέρου, ενώπιον Δικαστηρίου άλλης περιφέρειας από εκείνην στην οποία είναι διορισμένος.

24.16. Επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη ότι ο σχετικός προβληματισμός στην Ελλάδα έχει αναπτυχθεί θεωρητικώς και νομολογιακώς με άξονα τον έλεγχο της συνταγματικότητας των διατάξεων που καθιερώνουν την υποχρέωση συμπράξεως κυρίως στα δικαστήρια της ουσίας και λιγότερο ή καθόλου σχετικά με την υποχρέωση συμπράξεως στα ακυρωτικά (Α.Π., Σ.τ.Ε.)

Ενδεικτικά, έχουν εκδοθεί αποφάσεις οι οποίες, ερμηνεύουσες τις κείμενες διατάξεις έχουν κρίνει ότι:

- *«Από τις διατάξεις των άρθρων 44, 54 παρ. 2,3 και 4 ΝΔ 3026/1954 σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 55 παρ. 2 του άνω Κώδικα προκύπτει ότι επιτρέπεται 1) στον δικηγόρο παρά Πρωτοδικείο στην έδρα του οποίου εδρεύει Εφετείο να συμπαρίσταται (και όχι να ενεργεί διαδικαστικές πράξεις) ενώπιον του Εφετείου με δικηγόρο που είναι διορισμένος σ' αυτό (Εφετείο) κατά τη συζήτηση της εφέσεως κατά της αποφάσεως στην οποία πρωτοδίκως έλαβε μέρος ή αν στην έδρα του Πρωτοδικείου δεν εδρεύει Εφετείο να παρίσταται κατά τη συζήτηση της εφέσεως κατά της αποφάσεως στην οποία πρωτόδικα έλαβε μέρος, εφόσον έχει 15ετή δικηγορική υπηρεσία 2) στον δικηγόρο παρ' Εφετείου, εκτός των ως άνω ρητώς επιτρεπομένων περιπτώσεων, να παρίσταται (και όχι να ενεργεί διαδικαστικές πράξεις) ενώπιον οιοσδήποτε Εφετείου του Κράτους με τη σύμπραξη όμως δικηγόρου που είναι διορισμένος στο δικαστήριο αυτό (Εφετείο) και 3) στον δικηγόρο παρ' Αρείου Πάγου να παρίσταται και να ενεργεί τις σχετικές διαδικαστικές πράξεις ενώπιον του Αρείου Πάγου, ενώπιον του Εφετείου Αθηνών, Πρωτοδικείου Αθηνών και Πειραιώς, ως και ενώπιον των Ειρηνοδικείων της έδρας των άνω Πρωτοδικείων κ.λπ. ΕφΑθ 10305/98 ΝοΒ 48,481, ΑΠ Ολ 15/2000 ΕΛΔ 41,955.*

- ... συνεπώς δικηγόρος παρά τω Πρωτοδικείω ή Εφετείω Θεσσαλονίκης απαγορεύεται να ενεργεί ενώπιον άλλου Εφετείου και επομένως ενώπιον του Εφετείου Αθηνών διαδικαστικές πράξεις (υπογραφή δικογράφου αγωγής ή ένδικου μέσου, κατάθεση και επίδοση αυτού κ.λπ.), οι δε ενεργούμενες απ' αυτόν σχετικές πράξεις είναι άκυρες. Αντίθετα δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω οιοδήποτε δικηγορικού συλλόγου επιτρέπεται να παρίσταται και να ενεργεί διαδικαστικές πράξεις ενώπιον του Εφετείου Αθηνών. ΕφΑΘ 10305/98 ΝοΒ 48,481, ΑΠ Ολ 15/2000 ΕλΔ41,955.
 - Από τις διατάξεις των άρθρων 118 αριθ. 5 και 566 παρ. 1 ΚΠολΔ, 44 και 54 παρ. 4 ΝΔ 3026/1954 προκύπτει, ότι δικηγόρος, που έχει την ιδιότητα του παρ' Αρείω Πάγω δικηγόρου και ανήκει στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, έχει τη δυνατότητα, να υπογράψει αίτηση αναιρέσεως, αφού αυτή απευθύνεται προς το Δικαστήριο του Αρείου Πάγου, ενώπιον του οποίου, όπως προαναφέρθηκε δικαιούται να παρίσταται και ενεργεί τις σχετικές διαδικαστικές πράξεις. Δεν επιτρέπεται όμως σ' αυτόν η κατάθεση του δικογράφου αυτού στη γραμματεία Εφετείου άλλου από εκείνα των Αθηνών και Πειραιώς, η οποία συνιστά διαδικαστική πράξη, που ενεργείται σε δικαστήριο περιφέρειας άλλου δικηγορικού συλλόγου, εκτός αν συμπαρίσταται και ενεργεί την κατάθεση μαζί με δικηγόρο του οικείου συλλόγου. ΑΠ 1442/99 ΕλΔ 41,703.
 - Από τη διάταξη του άρθρου 54 παρ. 2 ΝΔ 3026/1954 (Κώδικα Δικηγόρων) προκύπτει ότι ο δικηγόρος που είναι διορισμένος στο Πρωτοδικείο της έδρας του Εφετείου δεν μπορεί να παραστεί εγκύρως κατά την ενώπιον του Εφετείου συζήτηση εφέσεως, αν δεν συμπαρασταθεί με δικηγόρο που είναι διορισμένος στο Εφετείο. Ι Εξάλλου, από το συνδυασμό των διατάξεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 94 ΚΠολΔ προκύπτει ότι στο Εφετείο Ι οι διάδικοι έχουν υποχρέωση να παρίστανται με πληρεξούσιο δικηγόρο. Παράσταση διαδίκου στο Εφετείο κατά τη συζήτηση εφέσεως με δικηγόρο, ο οποίος είναι διορισμένος στο Πρωτοδικείο της έδρας του Εφετείου και δεν συμπαρίσταται με δικηγόρο διορισμένο σ' αυτό δεν είναι προσήκουσα και ο διάδικος θεωρείται δικονομικώς απών (ΕΑ 8286/78 ΝοΒ 27,1487, πρβλ. ΑΠ 560/91 ΕλΔ 32,1227) Εφ. Πειρ. 26/96 ΕΔΠ 1998,275.
 - Δικηγόρος Άμφισσας, που είναι διορισμένος στον Άρειο Πάγο, δικαιούται να παρίσταται στο Εφετείο Αθηνών. ΑΠ 6074-6088/98 ΕλΔ 39,135.
 - Δικηγόρος διορισμένος στο Εφετείο, εκτός των δικηγόρων που είναι διορισμένοι στα Εφετεία Αθηνών ή Πειραιώς, μπορεί, μετά δεκαετή άσκηση του λειτουργήματος εκ των οποίων εξαετή στο Εφετείο, να συμπαρίσταται ενώπιον του Αρείου Πάγου ή του ΣτΕ μετά δικηγόρου Αθηνών ή Πειραιώς που είναι διορισμένος στα δικαστήρια αυτά, επί αναιρέσεως κατ' αποφάσεων που εκδόθηκαν επί υποθέσεως τις οποίες αυτός χειρίσθηκε πρωτόδικα ή κατ' έφεση. ΣτΕ 1113/96 ΔιΔικ 8,611.»
- 24.17.** Οι σκοποί και λόγοι (τελεολογικός και από οικονομικοκοινωνική άποψη) για τους οποίους έχουν καθιρρωθεί οι διακρίσεις, οι οποίες εν προκειμένω ενδιαφέρουν,

αποτελούν ασφαλώς στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη για την κρίση επί των τιθεμένων ζητημάτων.

Ωστόσο, το κρίσιμο για την παρούσα υπόθεση ζήτημα (συγκεκριμένος εδαφικός περιορισμός) είναι ζήτημα ασκήσεως δημόσιας εξουσίας αφού, όπως ήδη ελέχθη, συνδέεται ευθέως η ύπαρξη Δικηγορικού Συλλόγου με την ύπαρξη Πρωτοδικείου και οι δικηγόροι – μέλη κάθε Δικηγορικού Συλλόγου υπάγονται στο Πρωτοδικείο αυτό (βλ. στη συνέχεια 24.19β).

24.18. Επίσης, ας σημειωθεί ότι οι κείμενες διατάξεις επιτρέπουν, κατ' εξαίρεση, την αυτοπρόσωπη παράσταση του διαδίκου, δίχως πληρεξούσιο δικηγόρο, σε ορισμένες πολιτικές δίκες: ενώπιον του Ειρηνοδικείου, σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων, προς αποτροπή επικείμενου κινδύνου καθώς και σε όλες, πλήν των ενώπιον του Αρείου Πάγου και των αφορώντων σε κακουργήματα, τις ποινικές υποθέσεις ακόμη δε και σε κατηγορίες διοικητικών υποθέσεων. Ακόμη υφίσταται ειδική νομοθετική ρύθμιση και παρέχονται μέσα περιορισμού του γεωγραφικού αυτού περιορισμού και, συγκεκριμένα:

24.19. α. Κατά τη διάταξη του άρθρου 47 παρ. 3 του ν.δ. εάν ο διάδικος δεν ευρίσκει δικηγόρο ο Πρόεδρος του αρμοδίου Δικαστηρίου αναθέτει, μετά από αίτηση του διαδίκου, την εντολή υπεράσπισης τούτου σε έναν από τους δικηγόρους του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου ο οποίος υποχρεούται επί ποινή πειθαρχικής διώξεως και τιμωρίας να την αποδεχθεί σύμφωνα με τη γενική υποχρέωση που καθιερύεται από την παράγραφο 1 της ίδιας διατάξεως (: «Ο Δικηγόρος οφείλει εν γένει να αναδέχεται πάσαν ανατιθεμένην αυτώ δεκτικής υπερασπίσεως υπόθεσιν»).

Της υποχρέωσης αυτής, δηλαδή της υποχρέωσης να παράσχει την ζητούμενη υπηρεσία, ο δικηγόρος απαλλάσσεται μόνον αν προβάλει βασίμους, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, λόγους ανωτέρας βίας, υγείας ή οικογενειακής ανάγκης.

Σ' αυτήν την περίπτωση, το Δικαστήριο μετά από αίτηση του διαδίκου, εάν δεν υπάρχει διαθέσιμος δικηγόρος διωρισμένος σ' αυτό, επιτρέπει την παράσταση δικηγόρου άλλης περιφέρειας άνευ συμπράξεως.

Προκύπτει, κατ' ακολουθίαν, ότι οι εδαφικοί περιορισμοί της παραστάσεως σε δικαστήριο οι οποίοι προαναφέρθησαν, ανεξαρτήτως του, υπό το πρίσμα της νομοθεσίας περί ελεύθερου ανταγωνισμού, κύρους και ισχύος των, δέχονται ισχυρό περιορισμό εξικνούμενο έως ολοσχερούς καταργήσεως των ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία ομαδικά οι δικηγόροι- μέλη συγκεκριμένου Πρωτοδικείου/ Δικηγορικού Συλλόγου αρνηθούν να αναλάβουν συγκεκριμένη υπόθεση.

24.19.β. Οι εδαφικοί αυτοί περιορισμοί τίθενται υπό το πρίσμα και τη θεώρηση την οποία η Πολιτεία ακολουθεί ως προς την οργάνωση και απονομή της Δικαιοσύνης στην Επικράτεια, ήτοι για λόγους δημοσίου συμφέροντος και στο πλαίσιο ασκήσεως δημόσιας εξουσίας. Εκ του λόγου τούτου είχε και έχει υπαγορευθεί (ανεξαρτήτως της εν τω μεταξύ, από το 1954, αλλαγής των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων) η ευθεία σύνδεση της υπάρξεως Δικηγορικού

Συλλόγου από την ύπαρξη δικαιοδοτικού οργάνου και δη Πρωτοδικείου και η προκύπτουσα έμμεση απαγόρευση ελευθέρως ιδρύσεως Δικηγορικών Συλλόγων, έτσι ώστε, λαμβανομένης υπόψη και της ιδιότητας του δικηγόρου ως αναγκαίου παράγοντα της δίκης (για την οποία γίνεται λόγος στην συνέχεια) να διασφαλίζεται η επάρκεια δικηγόρων σε κάθε Πρωτοδικείο ανάλογα με τις ανάγκες για τις υποθέσεις του Πρωτοδικείου αυτού.

24.19.γ. Έχει γίνει νομολογιακώς δεκτό ότι είναι δυνατή η παράσταση δικηγόρου ενώπιον πολιτικού δικαστηρίου που βρίσκεται έξω από την περιφέρεια του πρωτοδικείου/ δικηγορικού συλλόγου στο(ν) οποίο είναι διορισμένος χωρίς την παράλληλη σύμπραξη (νομιμοποιητική παράσταση) δικηγόρου του οικείου πρωτοδικείου / δικηγορικού συλλόγου, σύμφωνα με τις διατάξεις 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 παρ. 1 Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, άρθρα 19, 20, 44, 47 παρ. 3, 54 παρ. 3 εδ. α' παρ. 4, 56 εδ. α', 57 παρ. 1,2, ν.δ. 3026/1954.

Περί τούτου, το οποίο αποτελεί και ζήτημα το οποίο περιλαμβάνεται ως στοιχείο της υπό κρίσιν υποθέσεως διά της αναφοράς σε αναφύεϊσα διαφορά με τον Δικηγορικό Σύλλογο Καλαβρύτων, έχει κρίνει το Μονομελές Πρωτοδικείο Κατερίνης (απόφαση 25/2001 ΔΙΚΗ 32,908) και, σχετικώς, είχε δοθεί από τον Αν. Καθηγητή Πολιτικής Δικονομίας του Δ.Π. Θράκης κ. Σ.Γ. Σταματόπουλο γνωμοδότηση υπό τον τίτλο «Παράσταση δικηγόρου ενώπιον του Πολιτικού Δικαστηρίου έξω από την περιφέρεια του Συλλόγου του χωρίς την συμπαράσταση δικηγόρου του οικείου συλλόγου» (ΔΙΚΗ 32,901).

Η εν λόγω δικαστική κρίση και η επιστημονική απάντηση κρίνουν και συμπεραίνουν πράγματι ότι νομίμως –υπό τους ως άνω όρους- παρίσταται σε δίκη ενώπιον Πρωτοδικείου μόνον δικηγόρος άλλου Πρωτοδικείου χωρίς την παράλληλη νομιμοποιητική παράσταση δικηγόρου του Δικηγορικού Συλλόγου/ Πρωτοδικείου ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η δίκη.

Καθιδρύεται κατ' αυτόν τον τρόπο εξαίρεση από τον τεθειμένο κανόνα του άρθρου 44 η οποία γίνεται και νομολογιακώς, κατά τα ως άνω, δεκτή.

24.19. δ. Κατ' ακολουθίαν, τα καταγγελλόμενα περί εδαφικού περιορισμού και των αντιανταγωνιστικών του αποτελεσμάτων, ακόμη και αν αυτά εκρίνοντο ως τέτοια, υφίσταται δυνατότητα να καταργηθούν εννόμως εάν γίνει από τον διάδικο χρήση της διατάξεως του άρθρου 47 παρ. 3 του εν λόγω ν.δ. 3026/1954.

24.20. α. Κατά τη διάταξη του άρθρου 42 του ίδιου ν.δ., κατά το ενδιαφέρον την υπό κρίση υπόθεση τμήμα της, «1. Προς σύνταξιν εγγράφου ενώπιον συμβολαιογράφου περί συνυποσχετικού, συμβιβασμού, διανομής, καταργήσεως δίκης, πωλήσεως επιχειρήσεως ή κινητών, απογραφής δωρεάς εν ζωή ή αιτία θανάτου, ενεχυριάσεως, ως και επί συμβολαιογραφικών εγγράφων εν γένει αντικείμενον εχόντων την σύστασιν, μετάθεσιν, αλλοίωσιν ή κατάργησιν πραγματικών δικαιωμάτων επί ακινήτων και πλοίων (εξαιρέσει εξαλείψεων υποθηκών και προσημειώσεων) εφ' όσον άπασαι αι ανωτέρω συμβάσεις έχουσιν

αντικείμενον αξίας τουλάχιστον και επί καταστατικών εταιρειών συντασσομένων διά συμβολαίου..... απαιτείται η παράσταση Δικηγόρου δι' έκαστον των συμβαλλομένων μερών. Εν τοιούτω συμβολαίω δέον να γίνεται ειδική μνεία της παραστάσεως των Δικηγόρων και να συνάπτεται εις αυτό σχέδιον περί της συμβάσεως υπογεγραμμένον υπό τούτων, των αι υπογραφαί προκειμένου περί Δικηγόρων Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης πρέπει να ώσι θεωρημένοι υπό του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.

4. Εις περίπτωσιν συντάξεως συμβολαιογραφικού εγγράφου, αφορώντος την σύστασιν, μετάθεσιν αλλοίωσιν ή κατάργησιν εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, εις περιφέρειαν διάφορον του τόπου εις τον οποίον κείται το ακίνητον, το υποχρεωτικόν παραστάσεως δικηγόρου κατά την σύνταξιν του συμβολαιογραφικού εγγράφου λόγω αξίας του αντικειμένου της συμβάσεως, κρίνεται βάσει των περι τούτου ισχυόντων εις την περιφέρειαν εις την οποίαν κείται το ακίνητον.»

24.20. β. Γίνεται πράγματι δεκτό (Γνωμ. Εισαγγελέως Πρωτοδικών Χαλκίδος 5/1997 ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ 1998.1141) ότι δικαίωμα παραστάσεως ενώπιον Συμβολαιογράφου πόλεως στην οποία εδρεύει πρωτοδικείο, κατά τη σύνταξη των εγγράφων που προβλέπει το άρθρο 42 του ν.δ. 3026/1954, έχουν μόνον τα μέλη του Πρωτοδικείου / Δικηγορικού Συλλόγου στο οποίο είναι διορισμένος ο συμβολαιογράφος ο οποίος ενεργεί την πράξη.

24.20.γ. Εν προκειμένω, επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη ότι από το ν.δ. 3026/1954, ή άλλην οιαδήποτε κειμένη διάταξη, δεν τίθεται εδαφικός περιορισμός σχετικώς με την τοποθεσία του ακινήτου αλλ' αντίθετα οι πράξεις και δικαιοπραξίες οι οποίες αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 42 του ν.δ. 3026/1954 είναι δυνατόν να συναφθούν ενώπιον Συμβολαιογράφου ή Συμβολαιογραφούντος Υπαλλήλου (όπως οι αρμόδιοι υπάλληλοι των Προξενικών Αρχών της Ελληνικής Δημοκρατίας) άλλης περιφέρειας ακόμη και εκτός της Επικρατείας (άρθρο 42 παρ. 4).

Έτσι, σύσταση ή αλλοίωση εμπράγματος δικαιώματος επί ακινήτου κειμένου στην Κεφαλληνία εγκύρως συνομολογείται ενώπιον Συμβολαιογράφου του Πρωτοδικείου Αθηνών ο οποίος, όμως, υποχρεούται να δεχθεί (την, τυχόν, απαιτούμενη υποχρεωτικώς λόγω ποσού και κατά τις διακρίσεις της διατάξεως του άρθρου 42 ν.δ. 3026/1954) παράσταση δικηγόρου μόνον του Πρωτοδικείου Αθηνών ή Πειραιώς.

24.20.δ. Ο καταγγελλόμενος, κατ' ακολουθίαν, εδαφικός προσδιορισμός και τα εκ τούτου αντανταγωνιστικά αποτελέσματα, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι θεμελιούνται επί δημοσίου δικαίου διατάξεων (ασφαλώς δεν γίνεται λόγος περί διατάξεως τεθειμένης από επαγγελματική ένωση αποτελούσα «επιχείρηση» κατά τις διατάξεις είτε του ν. 703/77 είτε των άρθρων 81, 82 ΣυνθΕΚ) μη συμβατών με το δίκαιο περί ελευθέρου ανταγωνισμού περιορίζονται σημαντικά, αν δεν καταργούνται ολοσχερώς, διότι ο λήπτης των υπηρεσιών (καταναλωτής) είναι δυνατόν, έχων, όπως συνήθως συμβαίνει, ήδη επιλέξει τον νομικό του παραστάτη

(δικηγόρο) υπηρετούντα σε ορισμένο Πρωτοδικείο/ Δικηγορικό Σύλλογο, να επιλέξει και Συμβολαιογράφο του ιδίου Πρωτοδικείου ανεξαρτήτως της τοποθεσίας όπου κείται το ακίνητο στο οποίο αφορά η επιθυμούμενη συναλλαγή ενώ είναι δυνατόν και το αντίστροφο.

24.20.ε. Το ζήτημα που απομένει, άρα, να εξετασθεί είναι αν ή μη η διάταξη του άρθρου 42 του ν.δ. 3026/1954 παράγει αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα στο μέτρο κατά το οποίο εμποδίζει, μόνον, την ταυτόχρονη επιλογή από τον καταναλωτή δικηγόρου (υποχρεωτικώς παρισταμένου λόγω ύψους του ποσού του αντικειμένου) ενός Πρωτοδικείου και συμβολαιογράφου άλλου Πρωτοδικείου.

24.21. Σχετικώς, τέλος, με τις λοιπές εξώδικες δικηγορικές ενέργειες δεν υφίσταται εδαφικός ή άλλος περιορισμός πλὴν των καθαρῶς δεοντολογικῶν ρητῶν δεσμεύσεων οι οποίες επιβάλλονται στον δικηγόρο.

Τέτοιες δεσμεύσεις (οι οποίες ενισχύουν τον προέχοντα χαρακτήρα του δικηγόρου ως συλλειτουργού στην απονομή της Δικαιοσύνης) επιβάλλονται από τα άρθρα , ενδεικτικά, 46, 47, 62, 63, 63 Α του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος.

Ανακύπτει από τις εν λόγω διατάξεις έντονη η διδομένη από το ν.δ. έμφαση στον χαρακτήρα των καθηκόντων του δικηγόρου ως αμίσθου δημοσίου λειτουργού συμπράττοντος στην απονομή της δικαιοσύνης μάλλον παρά ως ελεύθερου επαγγελματία βιοποριζομένου από τη δικηγορία τα αναγκαία, ιδιότητα όμως την οποία ασφαλώς, και αναμφιβόλως, έχει ταυτοχρόνως ο δικηγόρος ο οποίος δρά και ως ελεύθερος επαγγελματίας.

Για το προκείμενο ζήτημα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη και οι ρυθμιστικές του λειτουργήματος του συμβολαιογράφου διατάξεις για τις οποίες γίνεται λόγος στη συνέχεια.

24.22. Η υποχρέωση συμπράξεως με δικηγόρο του Πρωτοδικείου ενώπιον του οποίου συζητείται η υπόθεση πράγματι επάγεται ενός βαθμού οικονομική επιβάρυνση του εντολέα (ασφαλώς όχι του δικηγόρου) ως καταναλωτή νομικών υπηρεσιών.

Η επιβάρυνση αυτή συνίσταται πράγματι στην υποχρέωση έκδοσης του λεγομένου γραμματίου προεισπράξεως δικηγορικής αμοιβής από τον «εγχώριο» και «νομιμοποιούνται» δικηγόρο και την καταβολή του σχετικού ποσού.

24.23. Είναι γνωστό στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων η αμοιβή του «νομιμοποιούντος» εξαντλείται στο ποσόν αυτό και ότι οι τυχόν εξαιρέσεις το μὲν δίδονται και πειθαρχικῶς το δε δεν μπορούν να αποτελέσουν βάση για την κρίση επί της γενικής ισχύος των υπό κρίση ρυθμίσεων.

24.24. Το ποσόν αυτό το οποίο βαρύνει τελικά τον καταναλωτή, ποικίλλει ανάλογα με τη φύση της πολιτικής ή διοικητικής υποθέσεως (για τις ποινικές δεν γίνεται λόγος κατά τα όσα προεξετέθησαν) και ορίζεται από Κοινή Υπουργική Απόφαση σε τακτά χρονικά διαστήματα ως το ποσόν της ελαχίστης υποχρεωτικῶς προεισπραττομένης δικηγορικής αμοιβής υπό τον τίτλο Πίνακας Δικηγορικών Αμοιβών.

Εν προκειμένω ισχύει σχετικώς (Κ.Υ.Α. 1117864/2297/Α0012-ΦΕΚ 2422 Β/24.12.2007) πίνακας αμοιβών σχετικά με τις υποθέσεις ενώπιον Ειρηνοδικείων, Μονομελών Πρωτοδικείων, Πολυμελών Πρωτοδικείων, Εφετείων (Πολιτικών) Μονομελών και Τριμελών Πρωτοδικείων, Εφετείων (Διοικητικών) διότι προδήλως και εν όψει των προδιαλαμβανομένων ρυθμίσεων και διακρίσεων (βλπ. προηγούμενα 24.11, 24.12 και 24.18) ενώπιον τούτων διεξάγεται ο συντριπτικός μεγαλύτερος αριθμός δικών.

Τα ποσά που αναφέρονται για κάθε δικηγορική ενέργεια ενώπιον Δικαστηρίου αφορούν το ποσόν της ελαχίστης προεισπραττομένης δικηγορικής αμοιβής (γραμμάτιο προεισπράξεως).

Για την κατά χρόνο απασχόληση ορίζεται ποσόν ελάχιστης αμοιβής 64 Ευρώ/ώρα.

- 24.25.** Από τους πίνακες αυτούς τους οποίους έχει λάβει υπόψη η Επιτροπή προκύπτει ότι, ενδεικτικά, για υπόθεση ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Χαλκίδος αντικειμένου από 44.021 έως 88.040 Ευρώ το ποσόν του γραμματίου προεισπράξεως δικηγορικής αμοιβής για τον ενάγοντα είναι [102 € για την κατάθεση της αγωγής + 134 € για την παράσταση + 171 για τις προτάσεις=] 407 Ευρώ για τον «νομιμοποιούντα» δικηγόρο του Πρωτοδικείου Χαλκίδος και ίσο ποσόν για τον επιζητούντα τη νομιμοποίηση και χειριζόμενο την υπόθεση δικηγόρο άλλου Πρωτοδικείου (π.χ. Αθηνών).

Για τον εναγόμενο το αντίστοιχο ποσόν είναι 305 Ευρώ. Αλλά το ποσόν τούτο δεν κτάται από τον «νομιμοποιούντα» ακόπως ή δι' απλής προσελεύσεως του προς νομιμοποίηση του συναδέλφου του όπως διατείνεται αναληθώς η καταγγελία.

Προϋποθέτει ότι ο «νομιμοποιών» έχει καταθέσει την αγωγή στη Γραμματεία του δικαστηρίου και λάβει την Πράξη προσδιορισμού δικασίμου, έχει μεριμνήσει για τη λήψη αντιγράφων και, αν όχι πάντοτε, συνηθέστατα, μεριμνήσει για την επίδοση της αγωγής ενέργειες που αποτελούν δαπάνη αποτιμωμένου δικηγορικού χρόνου.

Προϋποθέτει ακόμη ότι προσέρχεται ενώπιον του Δικαστηρίου, δηλώνει παράσταση και, αν όχι πάντοτε, συνήθως, μετέχει ενεργώς στη διαδικασία ενώ, λόγω της φύσεως της λειτουργίας των «περιφερειακών» Πρωτοδικείων ως δικαστηρίων ολιγομελών, άρα όχι απροσώπων, κοινωνιών ρυθμίζει, κατά τρόπο ευχερέστερο του προερχομένου από άλλο Πρωτοδικείο δικηγόρου, διαδικαστικά αλλ' όχι ασήμαντα ζητήματα (αιτήματα αναβολής, γνώση των επιτοπίων πρακτικών του Δικαστηρίου, συνεννοήσεις με τον «νομιμοποιούντα» τον δικηγόρο της αντιδίκου πλευράς κ.ά. πολλά).

Προϋποθέτει τέλος ότι μετά την συζήτηση, και ενώ ο έχων έλθει από άλλο Πρωτοδικείο «νομιμοποιούμενος» δικηγόρος επιστρέφει ή έχει επιστρέψει στην έδρα του, λαμβάνει αντίγραφα των εγγράφων της αντιδίκου πλευράς, τα αποστέλλει στον συνάδελφό του του άλλου Πρωτοδικείου, παραλαμβάνει όσα έγγραφα ο συνάδελφός του επιθυμεί να προστεθούν στο φάκελλο καθώς και –

ενδεχομένως- την προσθήκη – αντίκρουση, τα καταθέτει εντός της μετά τη συζήτηση προθεσμίας στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, μεριμνά για την παρακολούθηση της υποθέσεως (επίδοση αποφάσεως), ενημερώνει τον νομιμοποιούμενο συνάδελφό του κ.ά. πολλά.

Είναι πρόδηλο ότι, στο παράδειγμα τούτο, ο «νομιμοποιούμενος» απαλλάσσεται της υποχρέωσης τουλάχιστον τριπλής μεταβάσεώς του από την Αθήνα στη Χαλκίδα και επωφελείται του αντιστοίχου, και, άλλως, χρεωσίμου στον εντολέα δικηγορικού χρόνου.

Τελικώς ωφελείται ο καταναλωτής των νομικών υπηρεσιών διότι ο νομιμοποιούμενος απαλλάσσεται, και δεν χρεώνει στον καταναλωτή, τον αντίστοιχο δικηγορικό χρόνο ο οποίος, στο παράδειγμα τούτο, θα ήταν χρόνος [3x 4=] 12 ωρών ήτοι (σύμφωνα με την ως άνω Κ.Υ.Α.) ποσόν Ευρώ (64 Ευρώ/ ώρα x 12 ώρες =] 768 κατ' ελάχιστον.

24.26. Το ποσόν τούτο είναι πολλαπλάσιο στην περίπτωση υποθέσεως ενώπιον Πολυμελούς Πρωτοδικείου κατά την Τακτική Διαδικασία για την οποία απαιτούνται πολλές και ουσιωδέστερες ενέργειες ήτοι κατάθεση προτάσεων προ 20ημέρου και προσθήκης προ 15 ημέρου της συζητήσεως, λήψη αντιγράφου των πρακτικών εντός 4ημέρου από της συζητήσεως κατάθεση σχολιασμού εντός οκταημέρου από της συζητήσεως (άρθρο 237 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) ενώ πολλαπλασιάζεται ιδιαιτέρως σε περίπτωση Πρωτοδικείων με μεγαλύτερη τοπική απόσταση (Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Πάτρα- Αργοστόλι, Αθήνα- Χανιά, Θεσσαλονίκη- Καβάλα κ.ά.).

24.27. Κατ' ακολουθίαν, διά της συμπράξεως του «εγχωρίου» νομιμοποιούντος δικηγόρου απορρέει

α. εκμετάλλευση εκ μέρους του καταναλωτή του συγκριτικού πλεονεκτήματος του εγχωρίου εν σχέσει προς τον νομιμοποιούμενο δικηγόρο,

β. σε πολλές περιπτώσεις σημαντική οικονομία κλίμακος ώστε, τελικώς, η σύμπραξη να έχει μάλλον θετική επίδραση στο κόστος παροχής των υπηρεσιών (βλπ. και απόφαση ΔΕΚ C 309-99, NOVA, σκέψεις 89,90) παρά να επιβαρύνει τον τελικό καταναλωτή από καθαρώς οικονομικής πλευράς.

Τυχόν άρση αυτού το οποίο καταγγέλλεται ως γεωγραφικός περιορισμός θα επεβάρυνε τον καταναλωτή οικονομικώς ενώ θα επηρέαζε αρνητικά, λόγω της περιπλοκότητας των σχετικών με τις παρεχόμενες υπηρεσίες δικονομικών και συναφών καθηκόντων, την ποιότητα των υπηρεσιών και, συνεπώς, την παραγωγή και την τεχνική ανάπτυξη κατά την έννοια του άρθρου 85 παρ. 1 στοιχ. Β΄ της Συνθ ΕΚ (βλπ. σκέψεις 77-90 της ως άνω αποφάσεως του ΔΕΚ).

Πράγματι, αν υπετίθετο ότι όλη η Επικράτεια αποτελεί, ως προς το δικαίωμα παράστασης, μια ενιαία Πρωτοδικειακή και Εφετειακή Περιφέρεια, το πιθανότερο αποτέλεσμα από πλευράς οικονομικής θα ήταν η παροχή υπηρεσιών μόνον από ισχυρές οικονομικώς δικηγορικές εταιρείες και η σταδιακή

υπαλληλοποίηση και συρρίκνωση των δικηγόρων των Περιφερειακών Πρωτοδικείων.

24.28. Λεκτέον, τέλος, ότι, ακόμη και αν είχαν τα πράγματα όπως περιγράφονται από την καταγγελία και υφίστατο πράγματι περιορισμός, ο περιορισμός τούτος δικαιολογείται τελικώς απολύτως από σκοπούς οι οποίοι προάγουν ουσιωδώς τον ανταγωνισμό διότι:

α. Εν όψει της αληθούς και ογκουμένης γενικής τάσεως, η οποία προεξετέθη και δεν αμφισβητείται, ήτοι επιλογής από τους δικηγόρους των Πρωτοδικείων εκείνων ενώπιον των οποίων εισάγεται μέγα πλήθος υποθέσεων (βλπ. ανωτέρω), τα λοιπά Πρωτοδικεία θα εκινδύνευαν να μην έχουν τους αναγκαίους για την διεξαγωγή των υποθέσεων δικηγόρους –συλλειτουργούς της Δικαιοσύνης (βλπ. στη συνέχεια).

β. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ η ορθή απονομή της δικαιοσύνης –και η επιβίωση των δικηγόρων, ως οικονομικών επιχειρήσεων θεωρουμένων- αναγνωρίζεται ως επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος (Απόφαση ΔΕΚ C309/99 NOVA – WOUTERS, σχόλιο Β. Γ. Χατζοπούλου, Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου 2002 σ. 151 επόμενες).

24.29. Τέλος, λεκτέον ότι οι ως άνω περιορισμοί επιβάλλονται και στους δικηγόρους οι οποίοι έχουν διορισθεί και ασκούν το λειτούργημα σε άλλο Κράτος – Μέλος (βλπ. ενδεικτικά Π.Δ. 152/2000 κ.ά.).

25.1.α. Έχει ήδη αναπτυχθεί ότι ο δικηγόρος χαρακτηρίζεται από το νόμο ως δημόσιος υπάλληλος ή δημόσιος λειτουργός (άρθρα 1 και 38 Κώδικα περί Δικηγόρων).

25.1.β. Οι διατάξεις εξ άλλου του συμπλέγματος των δικονομικών ρυθμίσεων, δηλαδή των διατάξεων οι οποίες ρυθμίζουν τους όρους, τις προϋποθέσεις και τον τρόπο εν γένει απονομής της δικαιοσύνης στην Ελληνική Δημοκρατία καθιστούν αδιαμφισβητήτως τον δικηγόρο ως αναγκαίο παράγοντα της πολιτικής, ποινικής και διοικητικής δίκης, ως **συλλειτουργό** της Δικαιοσύνης ήτοι της Δημόσιας Εξουσίας.

25.1.γ. Γενικώς, γίνεται δεκτό ότι οι σχετικές ως άνω εκτενώς παρατεθείσες διατάξεις έχουν θεσπισθεί το μεν για λόγους εξυπηρέτησης του γενικότερου δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος που συνδέονται με την ευδόκιμη άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος και δεν προσκρούουν στην επαγγελματική ελευθερία, το δε χάριν της εύρυθμης απονομής της δικαιοσύνης από τα δικαιοδοτικά όργανα. Γίνεται επίσης δεκτό ότι οι διατάξεις αυτές δεν αντίκεινται στο Σύνταγμα ούτε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΑΠ 173/90 ΕλΔ 32.971 κ.ά.).

Έτσι, η ευθεία σύνδεση της υπάρξεως Δικηγορικού Συλλόγου με την ύπαρξη Πρωτοδικείου σκοπεύει πρωτίστως στην κάλυψη των αναγκών των προσφευγόντων στο Πρωτοδικείο αυτό διαδίκων ενώ η απονομή στους δικηγόρους της ικανότητας να παραστούν σε ανώτερα δικαστήρια μόνον εάν έχουν σχετική προϋπηρεσία

σκοπεί πρωτίστως στην αναγκαία για την παροχή καλών νομικών υπηρεσιών επάρκεια του δικηγόρου, επάρκεια η οποία ασφαλώς απαιτεί χρόνο για να αποκτηθεί.

- 25.2.** Ήδη ελέχθη ότι ο Κώδικας περί Δικηγόρων (στο εξής Κ.Δ.) καθιδρύει αυστηρά ασυμβίβαστες με το δικηγορικό λειτούργημα δραστηριότητες (άρθρο 63) όπως οι εμπορικές, επιβάλλει, σε περίπτωση παράβασης, πειθαρχικές κυρώσεις και αναστολή του λειτουργήματος για όλη τη διάρκεια της άσκησης δραστηριότητας ασυμβίβαστες με το δικηγορικό λειτούργημα και, εν γένει, ρυθμίζει την επαγγελματική λειτουργία του δικηγόρου με έμφαση στον χαρακτήρα των καθηκόντων του ως συλλειτουργού, της Δικαιοσύνης μάλλον παρά στον –πάντως, υπαρκτό- χαρακτήρα της δικηγορικής δραστηριότητας ως καθαρώς βιοποριστικής / οικονομικής δραστηριότητας. Το πνεύμα τούτο διέπει και τις λοιπές σχετικές κείμενες διατάξεις.
- 25.3.** Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 94) θεωρεί ως προϋπόθεση για το κύρος κάθε διαδικαστικής πράξης (εκτός λίγων εξαιρέσεων) την επιχείρησή της είτε μαζί (μετά) είτε διά πληρεξουσίου δικηγόρου.
- 25.4.** Ο Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 27) καθιδρύει ως διαδικαστική προϋπόθεση για την έγκυρη γένεση και την έγκυρη διεξαγωγή της δίκης ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων και τη δικολογική ικανότητα (ικανότητα προς το δικολογείν) και θέτει ως προϋπόθεση του κύρους κάθε διαδικαστικής πράξης (εκτός εξαιρέσεων) την επιχείρησή της και την παράσταση στα δικαστήρια αυτά με δικηγόρο ο οποίος απαιτείται (άρθρο 30) να έχει την ικανότητα επιχείρησης της συγκεκριμένης πράξης σύμφωνα με τον Κώδικα περί Δικηγόρων.
- 25.5.** Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας επιβάλλει την παράσταση κατηγορουμένου – κατά την ανάκριση και στο ακροατήριο- για σοβαρά αδικήματα (κακουργήματα) και ενώπιον του Αρείου Πάγου ως Ποινικού Δικαστηρίου με ή διά πληρεξουσίου δικηγόρου (άρθρο 340 κ.ά.) ενώ, ήδη, έχει επιτρέψει την υπεράσπιση του κατηγορουμένου δίχως την αυτοπρόσωπη παρουσία του ιδίου του κατηγορουμένου **αλλά μόνον από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του** (ν. 3346/2005) ακόμη και σε κακουργήματα.
- 25.6.** Δεν καταλείπεται, επομένως, αμφιβολία ότι ακόμη και με την παραδοχή ότι οι δικηγόροι αποτελούν οικονομικές οντότητες και οι δικηγορικοί σύλλογοι αποτελούν επιχειρήσεις με την έννοια των άρθρων 81, 82 Συνθ. ΕΚ, 1 ν. 703/1977, οι εθνικές διατάξεις και δη η συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 44 Κ.Δ., ή οι διατάξεις των Κωδίκων Πολιτικής, Ποινικής, Διοικητικής Δικονομίας (και η συμμόρφωση των δικηγόρων σ' αυτές) δεν αποτελούν παράβαση των αρχών, των διατάξεων και, εν γένει, του δικαίου του ελευθέρου ανταγωνισμού στον τομέα της παροχής δικηγορικών υπηρεσιών ούτε είναι γενεσιουργές αντανταγωνιστικών αποτελεσμάτων.
- 26.1.** Οι σχετικές με το ζήτημα των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών διατάξεις, θεωρούμενες και υπό το πρίσμα της υπό κρίσιν καταγγελίας, έχουν

απασχολήσει την Επιτροπή Ανταγωνισμού και την Επιτροπή ΕΕ (Εγγραφο 20/13.06.2003 της ΓΔΑ, έκδοση της «Έκθεσης Monti» 2004, Επιστολή 106/11.01.2005 Υπουργού Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας, Έκθεση ΕΕ Φεβρουαρίου 2004, Οδηγία ΕΕ για τα Επαγγελματικά Προσόντα) και γίνεται δεκτό ευθέως ότι, στα ηπειρωτικά δίκαια, όπως το εν προκειμένω Ελληνικό, το λειτούργημα του συμβολαιογράφου συνδέεται άμεσα και ειδικά με την άσκηση δημόσιας εξουσίας (άρθρο 45 ΣυνθΕΚ).

- 26.2.** Το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας κατατάσσει ευθέως τους συμβολαιογράφους (όπως και τους αμίσθους υποθηκοφύλακες) στα ασκούντα δημόσια εξουσία (δικαιοσύνη) όργανα του Κράτους (άρθρο 92 παρ. 4 και 5).
- 26.3.** Ειδικότερα, το εν λόγω λειτούργημα ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Κώδικα Συμβολαιογράφων (ν. 2830/2000) ο οποίος επίσης χαρακτηρίζει τον συμβολαιογράφο ως άμισθο δημόσιο λειτουργό (άρθρο 1).
- 26.4.** Με τις διατάξεις του νόμου αυτού προβλέπεται ότι ο συμβολαιογράφος διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης που δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως (άρθρο 26) επιθεωρείται δε από αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών (άρθρο 41) και ελέγχεται πειθαρχικώς και από δικαστήρια (άρθρα 56 επ.).

Ακόμη, δεν υφίσταται περιορισμός των θέσεων συμβολαιογράφων ανά την επικράτεια (*numerus clausus*), η αύξηση ή η μείωση των θέσεων συμβολαιογράφων ανά περιοχή (ώστε να διασφαλίζεται θέση συμβολαιογράφου σε όλα τα διαμερίσματα της Επικράτειας) γίνεται με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης (άρθρο 17) κ.ά. πολλές, από τις οποίες αναδίδεται έντονος ο χαρακτήρας του λειτουργήματος ως δημοσίου και των ρυθμιστικών αυτού κανόνων ως κανόνων εκπορευομένων ευθέως από το δημόσιο για την άσκηση της εξουσίας του.

- 26.5.** Επίσης, οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπουν, γενικά, ότι η συμβολαιογραφική πράξη έχει χαρακτήρα δημοσίου εγγράφου (438 ΚΠολΔ) αποτελεί εκτελεστό τίτλο όπως η δικαστική απόφαση (904 ΚΠολΔ) και ότι τα ιδιωτικά έγγραφα αποκτούν βέβαιη χρονολογία όταν θεωρούνται από συμβολαιογράφο ή άλλον αρμόδιο δημόσιο υπάλληλο (446 ΚΠολΔ).

Τέλος, προσδίδεται ισχύ σε αποδεικτικά μέσα όπως οι ένορκες βεβαιώσεις, εάν αυτά έχουν καταρτισθεί ενώπιον δικαστού (Ειρηνοδίκου) ή συμβολαιογράφου (άρθρα 27 Κ.Πολ.Δ. κ.ά.).

- 26.6.** Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η υπό κρίση διάταξη (42 ν.δ. 3026/1954), εν συνδυασμώ με τις διατάξεις περί συμβολαιογράφων οι οποίες προδιαλαμβάνονται, ήταν δυνατόν να παράξει αντισταθμιστικά αποτελέσματα, πρέπει να εξετασθεί το μεν, αν ή μη, έχει θεσπισθεί από επαγγελματική ένωση ή από δημόσια αρχή το δε, αν ή μη, εμποδίζεται η Ελληνική Δημοκρατία (κράτος –μέλος της ΕΕ) να θεσπίζει τέτοια νομοθετικά

μέτρα τα οποία είναι εδεχομένως αντιανταγωνιστικά κατά τις διατάξεις των άρθρων 10 και 81 ΣυνθΕΚ.

- 26.7.** Συμφώνως προς και με βάση τις ίδιες σκέψεις που ανεπτύχθησαν σχετικώς με τη διάταξη του άρθρου 44 ν.δ. 3026/1954 και όσα έχουν προεκτεθεί, η ισχύς και το κύρος της διάταξης του άρθρου 42 του ιδίου ν.δ. ήτοι πράξεως της δημοσίας αρχής δεν θίγονται ούτε εμποδίζονται από τις διατάξεις 10 και 81 ΣυνθΕΚ ούτε από την διάταξη του αρθρ. 1 ν. 703/1977 και τούτο διότι έχει θεσπισθεί προκειμένου να ικανοποιηθούν λόγοι επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος ήτοι, επιπλέον των ήδη εκτεθέντων, να διασφαλίζεται και η επιβίωση των οικονομικώς δρώντων στις περιφέρειες της Χώρας δικηγόρων και η εκ τούτου ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της Δικαιοσύνης.
- 26.8.** Αλλά και από την πλευρά της ενδεχομένης παραγωγής αντιοικονομικών αποτελεσμάτων προσήκει επίσης αρνητική απάντηση στην καταγγελία για τους λόγους που αναπτύσσονται στο στοιχείο 24 της παρούσης αποφάσεως και διότι ο καταναλωτής των σχετικών νομικών υπηρεσιών έχει την ευχέρεια να επιλέξει τον τόπο/ περιφέρεια του Πρωτοδικείου/ Δικηγορικού Συλλόγου όπου εδρεύουν οι νομικοί παραστάτες (συμβολαιογράφος- δικηγόρος) τους οποίους έχει επιλέξει ενώ δεν επιφέρει αντιανταγωνιστικό αποτέλεσμα αφ' εαυτού ο περιορισμός ο οποίος τίθεται δηλαδή να αδυνατεί να επιλέξει ταυτοχρόνως Συμβολαιογράφο και δικηγόρο του ιδίου Πρωτοδικείου πολλώ μάλλον, διότι η κατάρτιση της σχετικής με το ακίνητο δικαιοπραξίας δεν συναρτάται αναγκαίως με την τοποθεσία όπου ευρίσκεται το ακίνητο (*rei sitae*).
- 27.** Όμως, κατά τη γνώμη μειοψηφίας της Επιτροπής αποτελούμενης από τον Πρόεδρο αυτής κ. Σπυρίδωνα Ζησιμόπουλο και το μέλος της κ. Βασίλειο Πατσουράτη, η καταγγελία πρέπει εν μέρει να γίνει δεκτή υπό τις ακόλουθες υπαγωγικές οριοθετήσεις και με το παρακάτω σκεπτικό:
- 27.1.** Όπως προκύπτει από την κοινοτική νομολογία, κρατικά μέτρα (νομοθετικής ή/και κανονιστικής υφής), τα οποία δεν δίδουν αντικειμενικά λαβή σε δυνατότητα επιλήψιμων συμπράξεων εκ μέρους των επιχειρήσεων, δεν μπορούν να θεωρηθούν αντίθετα στα άρθρα 10 και 81 της ΣυνθΕΚ, ακόμη και εάν ενέχουν ρυθμιστικά αποτελέσματα που ενδέχεται να δημιουργούν στρεβλώσεις του ελεύθερου ανταγωνισμού [ΔΕΚ, 18.10.1979, υποθ. 5/79, Buys, Συλλ. Νομολ. 1979, σελ. 3231, σκέψεις 30-31 και διατακτικό, σημείο 5, ΔΕΚ, 29.1.1985, υποθ. 231/83, Cullet κατά Leclerc (υπόθεση «Leclerc – Βενζίνη»), Συλλ. Νομολ. 1985, σελ. 305, σκέψεις 17-18 και διατακτικό σημείο 1, ΔΕΚ, 10.1.1985, υποθ. 229/83, Leclerc κατά «Au blé Vert» (υπόθεση «Leclerc – βιβλία»), Συλλ. Νομολ. 1985, σελ. 1, σκέψη 20 και διατακτικό σημείο 1, ΔΕΚ, 17.11.1993, υποθ. C-2/91, Meng, Συλλ. Νομολ. 1993, σελ. I-5751, σκέψη 22 και διατακτικό και ΔΕΚ, 2.6.1994, συνεκδ. υποθ. C-401-402/92, «Tankstation't Heukske», Συλλ. Νομολ. 1994, σελ. I-2199, σκέψη 17 και σημείο 2 του

διατακτικού και ΔΕΚ, 9.2.1995, υποθ. C-412/93, «Leclerc-Siplec», Συλλ. Νομολ. 1995, σελ. I-179, σκέψεις 26-27 και διατακτικό]. Επομένως, μια κρατική ρύθμιση, η οποία δεν επιβάλλει την δημιουργία μιας απαγορευμένης σύμπραξης ή έστω δεν την ευνοεί καθοιονδήποτε τρόπο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παραβιάζουσα την πρακτική αποτελεσματικότητα των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού.

- 27.2.** Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου τέτοια περίπτωση αποτελεί ιδιαίτερα εκείνη κατά την οποία από την κρατική ρύθμιση επιβάλλεται *πλήρης απαγόρευση* δεδομένης ιδιωτικής συμπεριφοράς, εις τρόπον ώστε είναι *αντικειμενικά αδύνατο* να αναπτυχθούν επιλήψιμες συμπραξιακές πρακτικές, οι οποίες να βρίσκονται σε αιτιώδη συνάφεια με την επίμαχη κρατική ρύθμιση (ΔΕΚ, C-2/91, ό.π., σκέψη 15, C-401-402/92, ό.π., σκέψη 17 και C-412/93, σκέψεις 26-27, πρβλ. και VAN BAEL & BELLIS, *Competition Law of the European Community*, 980-990, §§ 9.1-9.2, M. WAELBROECK-A. FRIGNANI, *Commentaire Mégret, Le droit de la CE*, Vol. 4, 147-153, M. WAELBROECK, «The Extent to which Government Interference Can Constitute Justification under Articles 85 or 86 of the Treaty of Rome», *International Business Lawyer*, 1980, σελ. 113, G. MARENCO, «Government Action and Antitrust in the United States : What Lessons for Community Law ?», *LIEI*, 1987/1 και πίο πρόσφατα Δ. ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟ, Περιορισμοί του ανταγωνισμού προκαλούμενοι με κρατική παρέμβαση και κοινοτική έννομη τάξη, ΔΕΕ 4 (1996), 344-359, ιδ. 348-352.
- 28.** Με βάση τα ανωτέρω νομολογιακά δεδομένα, η συμβατότητα των υπό εξέταση διατάξεων του Κώδικα περί Δικηγόρων (ΝΔ 3026/1954, ΦΕΚ Α' 235), με τις κοινοτικές διατάξεις περί ανταγωνισμού, κρίνεται ως εξής:
- 29.** Α. Σε ότι αφορά το άρθρο 44 του Κώδικα Δικηγόρων
- 29.1.** Το άρθρο 44 του Κώδικα Δικηγόρων εισάγει πλήρη απαγόρευση παράστασης του δικηγόρου σε δικαστήρια εκτός της περιφέρειας του Συλλόγου στον οποίο αυτός είναι εγγεγραμμένος, με τις περιοριστικές εξαιρέσεις που αναφέρονται σε αυτό (δηλ. αυτές των άρθρων 56 και 57 του ίδιου Κώδικα). Υπό αυτή την έννοια η σχετική διάταξη ως εισάγουσα *μια απόλυτη εκ του νόμου απαγόρευση* δεν είναι αντικειμενικά πρόσφορη να δώσει λαβή, σύμφωνα με την προαναφερθείσα κοινοτική νομολογία, σε οποιαδήποτε ιδιωτική συμπεριφορά (εν προκειμένω δηλ. των Δικηγορικών Συλλόγων ή των Δικηγόρων) αντίθετη στους κανόνες του ανταγωνισμού. Από την διαπίστωση αυτή συνάγεται ότι το άρθρο 44 του Κώδικα Δικηγόρων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κρατικό μέτρο που μπορεί να ελεγχθεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, ως αντίθετο των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού (άρθρο 81). Επομένως, η Εισήγηση της ΓΔΑ κατά το μέρος που προτείνει την από την Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωση αντίθεσης του άρθρου 44 του Κώδικα Δικηγόρων στο (κοινοτικό) δίκαιο του ανταγωνισμού, πρέπει να απορριφθεί.

- 29.2.** Εντούτοις, τα παραπάνω δεν αίρουν τη δυνατότητα ενδεχόμενης ανάπτυξης αντιανταγωνιστικών συμπράξεων εκ μέρους των Δικηγορικών Συλλόγων, *κατ'ανεξάρτητο και αυτόνομο τρόπο* σε σχέση με το προεκτεθέν νομοθετικό πλαίσιο, δεδομένου ότι οι δικηγόροι αποτελούν αναμφισβήτητα επιχειρήσεις για τις ανάγκες του δικαίου του ανταγωνισμού, όπως επίσης και οι δικηγορικοί σύλλογοι συνιστούν ενώσεις επιχειρήσεων για τις εφαρμοστικές ανάγκες του ίδιου δικαίου (βλ. ΔΕΚ, 19.2.2002, υποθ. C-309/99, «Wouters», Συλλ. Νομολ. 2002, σελ. I-1577, σκέψεις 45-49 και 50-64), ιδίως όταν αποδύονται σε δραστηριότητες με οικονομική διάσταση.
- 29.3.** Όπως προκύπτει από την καταγγελία, αλλά και δεν αμφισβητήθηκε κατά την ακροαματική διαδικασία από τους καταγγελλόμενους Δικηγορικούς Συλλόγους, στην περίπτωση παράστασης δικηγόρου (στο εξής «ο χειριστής δικηγόρος») σε δικαστήρια εκτός αυτών της περιφέρειάς του, ο χειριστής δικηγόρος οφείλει να έλθει σε συνεννόηση με συνάδελφό του (στο εξής : «ο νομιμοποιών δικηγόρος»), εγγεγραμμένο στο Δικηγορικό Σύλλογο της περιφέρειάς του δικαστηρίου στο οποίο εισάγεται η υπόθεση που χειρίζεται, προκειμένου ο τελευταίος να παρασταθεί, νομιμοποιήσει και διενεργήσει τις σχετικές διαδικαστικές πράξεις, δεδομένου του ότι ο χειριστής δικηγόρος εκ των προεκτεθεισών νομοθετικών διατάξεων δεν έχει εκεί δικαίωμα παράστασης και διενέργειας διαδικαστικών πράξεων. Σε αυτή την περίπτωση εκδίδονται δύο γραμμάτια προείσπραξης ελάχιστης δικηγορικής αμοιβής : ένα εκδίδει ο νομιμοποιών δικηγόρος και ένα δεύτερο εκδίδει ο χειριστής δικηγόρος, είτε στο Δικηγορικό Σύλλογο στον οποίο είναι εγγεγραμμένος, είτε στο Δικηγορικό Σύλλογο υποδοχής.
- 29.4.** Στην πράξη δηλαδή η επίμαχη διάταξη αντικαταστάθηκε από την «νομιμοποιητική συμπαράσταση», στα πλαίσια της οποίας ο καταναλωτής για την παράσταση σε αστικά και διοικητικά δικαστήρια, εφόσον επιλέξει για την υποστήριξη των συμφερόντων του δικηγόρο άλλης έδρας, είναι υποχρεωμένος να καταβάλλει διπλά έξοδα παράστασης, προκειμένου ο συνήγορός του να νομιμοποιηθεί από δικηγόρο της συγκεκριμένης έδρας.
- 29.5.** Παρότι η νομική κατασκευή της εν λόγω διαδικασίας εμφανίζεται ως αποτέλεσμα ερμηνείας του άρθρου 44, η απόκλιση του περιεχομένου της από το γράμμα του Νόμου πείθει περί του αντιθέτου, στο μέτρο που ο νομοθέτης προέβλεψε ρητά τις όποιες εξαιρέσεις έκρινε εν προκειμένω αναγκαίες (άρθρο 56 και 57 του Κώδικα Περί Δικηγόρων). Από την άποψη αυτή, πρόκειται για πρακτική των δικηγορικών συλλόγων που στερείται νομικού ερείσματος.
- 29.6.** Αυτό επομένως που ελέγχεται ως προς την συμβατότητα της υπό εξέταση υπόθεσης με το Δίκαιο του Ανταγωνισμού, δεν είναι η συμμόρφωση των δικηγόρων προς υφιστάμενη νομοθετική διάταξη, δηλαδή το άρθρο 44 του Κώδικα Περί Δικηγόρων, αλλά η συμμόρφωσή τους προς μια εναρμονισμένη πρακτική, αυτή της νομιμοποιητικής συμπαράστασης, η οποία κατ'ουσία

παρεκκλίνει της συγκεκριμένης διάταξης χωρίς όμως να απαλλάσσει την αγορά των δικηγορικών υπηρεσιών από τις περιοριστικές για τον ανταγωνισμό χωρικές αρμοδιότητες των δικηγόρων, χωρίς να αποκαθιστά την οφειλόμενη προς τον χρήστη των δικηγορικών υπηρεσιών πλήρη ελευθερία επιλογής του δικηγόρου του, αλλά αντιθέτως δημιουργώντας σ' αυτόν πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση και εγείροντας και ζητήματα προσβολής του απορρήτου της επικοινωνίας του δικηγόρου με τον πελάτη του. Εξάλλου, ακόμη και εάν κατά μία άποψη η προβλεπόμενη παρεμβολή του δικηγόρου της έδρας είναι ενδεχομένως οικονομικά επωφελής για τον καταναλωτή, θα πρέπει να αφεθεί στην ελεύθερη κρίση του τελευταίου να το αποφασίσει και όχι να αποτελεί λόγο επιβολής της παρουσίας του σε αυτόν.

- 29.7.** Τέλος, το επιχείρημα ότι η εν λόγω πρακτική δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη στο δίκαιο του ανταγωνισμού, διότι αποσκοπεί στην υπέρβαση του κατά τα ως άνω απόλυτου εκ του νόμου περιορισμού δεν είναι πειστικό, διότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι Δικηγορικοί Σύλλογοι έχουν το δικαίωμα να παραβιάζουν την νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού, υπό το πρόσχημα ή την αληθή επιδίωξη θεμιτών κατά τα λοιπά κρινόμενων στόχων [βλ. ΔΕΚ, 17.1.1984, συνεκδ. υποθ. 43 και 63/82, VBVB & VBBB, Συλλ. Νομολ. 1984, σελ. 19, σκέψη 85].
- 29.8.** Συνεπώς, η πρακτική των Δικηγορικών Συλλόγων η σχετική με την λεγόμενη διαδικασία νομιμοποίησης, συνιστά αυτόνομη, ιδιωτικής προέλευσης (που δεν έχει δηλαδή καμιά αιτιώδη συνάφεια με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο) πρακτική, η οποία συνεπάγεται πρόσθετες επιβαρύνσεις για τον τελικό καταναλωτή και ως εκ τούτου αντιβαίνει στο άρθρο 1 παρ. 1 υπό στοιχ. ε) του ν. 703/77.
- 30.** Για τους ίδιους λόγους και προϋποθέσεις, η ως άνω εναρμονισμένη πρακτική είναι αντίθετη και στο άρθρο 81 ΣυνθΕΚ [εν προκειμένω 81 παρ.1 στοιχ. ε)], εφόσον αποδεικνύεται η δυναμική αρνητική επίδρασή της στο διακοινοτικό εμπόριο (δεν απαιτείται δηλαδή όντως να αποδείχθηκε ad hoc αυτή η επίδραση) [βλ. Ανακοίνωση ΕΕ, «Κατευθυντήριες γραμμές για την επίδραση στο εμπόριο που περιέχεται στα άρθρα 81 και 82 της ΣυνθΕΚ», 2004/C 101/07, σημείο 26, καθώς και οι ΔΕΚ, 1.2.1978, υποθ. 19/77, Miller, Συλλ. 1978, σελ. 131, σκέψη 15 και ΠΕΚ, 7.10.1999, T-228/97, Irish Sugar, Συλλ. 1999, σελ. II-2969, σκέψη 170, επικυρωθείσα από ΔΕΚ επί αναιρέσεως, 10.7.2001, Συλλ. 2001, σελ. I-5333]. Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι ακόμη και συμφωνίες των οποίων οι συνέπειες εντοπίζονται μόνο στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, ασκούν (αρνητική) επίδραση στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, όταν παραβιάζουν ή είναι ικανές να παραβιάσουν τον στόχο της οικονομικής αλληλοδιεισδύσεως [ΠΕΚ, 23.10.2003, υποθ. T-65/98, Van den Bergh, Συλλ. 2003, σελ. II-4653, επικυρωθείσα από ΔΕΚ επί αναιρέσεως, 28.9.2006, C-552/03 P, Συλλ. 2006, σελ. I-9091 και ΠΕΚ, 8.6.1995, υποθ. T-7/93, Lagnese – Iglo, Συλλ. 1995, σελ.

Π-1533, σκέψη 120, επικυρωθείσα από ΔΕΚ επί αναιρέσεως, 1.10.1998, C-279/95 P, Συλλ. 1998, σελ. I-5609].

- 30.1.** Επομένως το γεγονός ότι η προεκτεθείσα εναρμονισμένη πρακτική των Δικηγορικών Συλλόγων εκτείνεται σε όλη την Επικράτεια, είναι σε θέση να παραβλάψει την διακοινοτική οικονομική αλληλοδιείσδυση και συνακόλουθα το διακοινοτικό εμπόριο, λόγω της ανάπτυξης της *διασυνοριακής παροχής νομικών υπηρεσιών* στη χώρα, η οποία επιρρωνύεται και από την ολοκλήρωση του θεσμικού κοινοτικού πλαισίου για την διασυνοριακή παροχή νομικών υπηρεσιών, (βλ. οδηγία για την ελεύθερη διασυνοριακή παροχή νομικών υπηρεσιών, οδηγία 77/249/ΕΟΚ, ΕΕ L 78, 26.3.1977 και οδηγία για την ελεύθερη διασυνοριακή εγκατάσταση των δικηγόρων, οδηγία 98/5/ΕΚ, ΕΕ L 77, 14.3.1998). Αξίζει από την άποψη αυτή να σημειωθεί ο τρόπος που παρόμοιοι περιορισμοί έχουν ήδη κριθεί και αντιμετωπισθεί από το ΔΕΚ. Χαρακτηριστικά, σε αντίστοιχη γαλλική υπόθεση το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απεφάνθη ότι «η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 και 60 της Συνθήκης και από την Οδηγία 77/249, περί διευκολύνσεως της πραγματικής ασκήσεως της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους (.....) επιβάλλοντας, προκειμένου για αστικές υποθέσεις, στον παρέχοντα υπηρεσίες δικηγόρο που παρίσταται ενώπιον του Tribunal de grande instance (δηλαδή Πρωτοδικείο) να ζητεί όταν η πρόσληψη δικηγόρου είναι υποχρεωτική τη συνδρομή δικηγόρου εγγεγραμμένου στο δικηγορικό σύλλογο της περιφέρειας του δικαστηρίου αυτού ή έχοντος δικαίωμα παραστάσεως ενώπιόν του, προκειμένου να ενεργήσει διαδικαστικές πράξεις» (C-294/89 Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας, Συλ. Νομολ. 1991-7/Ι, σελ. I-3591 και επ.).
- 30.2.** Ως εκ τούτου η προεκτεθείσα εναρμονισμένη πρακτική έχει διακοινοτική διάσταση (επίδραση στο ενδοκοινοτικό εμπόριο) και επομένως αντιβαίνει σωρευτικά και στο άρθρο 81 παρ.1, στοιχ. ε) ΣυνθΕΚ.
- 31.** Β. Σε ότι αφορά το άρθρο 42 του Κώδικα Δικηγόρων
- 31.1.** Από τη λεκτική και μόνο διατύπωση του άρθρου 42 δεν προκύπτουν περιορισμοί με αντιανταγωνιστικό περιεχόμενο. Καταρχήν, το γεγονός ότι επιφυλλάσσεται υποχρεωτική παράσταση δικηγόρου σε ορισμένες δικαιοπραξίες και συμβάσεις και όχι σε όλες δεν έχει αντιανταγωνιστική στόχευση, αλλά συνδέεται κατά προφανή τρόπο με την προστασία των δικαιοπρακτούντων ή των συμβαλλομένων στην περίπτωση που οι δικαιοπραξίες ή οι συμβάσεις αυτές ενέχουν μεγαλύτερη *σπουδαιότητα*. Επιπλέον είναι σαφές ότι αυτού του τύπου νομοθετική ρύθμιση, δεν μπορεί να αναπτύξει περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα ή να δώσει καθιονδδήποτε τρόπο λαβή σε επιλήψιμη σύμπραξη. Τέλος, εκ της διατάξεως δεν υφίσταται κανείς *γεωγραφικός περιορισμός* ως προς την υποχρεωτική παράσταση των δικηγόρων. Επομένως, σύμφωνα και με την

προεκτεθείσα νομολογία, η διάταξη του άρθρου 42 του Κώδικα Δικηγόρων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κρατικό μέτρο αντίθετο στα άρθρα 10 και 81 ΣυνθΕΚ.

- 31.2.** Επομένως, με βάση τα ανωτέρω, οι όποιες περιοριστικές πρακτικές τυγχάνουν εν προκειμένω εφαρμογής από τους Δικηγορικούς Συλλόγους δεν έχουν νομοθετική προέλευση, αλλά αποτελούν *έκφραση αυτόνομης εναρμονισμένης δράσης*. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη θέση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, ο οποίος απαντώντας σε σχετικό ερώτημα των υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης, αναφέρει επί λέξει: «*Ο Σύλλογός μας δεν επιτρέπει την παράσταση δικηγόρων άλλων Συλλόγων κατά τη σύνταξη και υπογραφή συμβολαίων στην έδρα μας, όπως αντίστοιχα δεν επιτρέπουν και αυτοί*».
- 31.3.** Τόσο από την καταγγελία, τα συλλεγόμενα από την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού στοιχεία, όσο και από την ακροαματική διαδικασία, προέκυψε ότι οι καταγγελλόμενοι Δικηγορικοί Σύλλογοι καθ' υπέρβαση των όποιων απορρέοντων από το άρθρο 42 του Κώδικα Δικηγόρων καταναγκασμών, επιβάλλουν κατά την εκτέλεση δικαιοπραξιών ή την σύναψη των εκεί απαριθμούμενων συμβάσεων, την υποχρεωτική (συν)παράσταση δικηγόρου του Πρωτοδικείου της περιφέρειάς τους. Κάτι τέτοιο, κατά πρόδηλο τρόπο, αποτελεί, παράβαση των διατάξεων του ελεύθερου ανταγωνισμού υπό οποιαδήποτε εκδοχή. Εάν μεν ο καταναλωτής επιλέξει την οδό της επιλογής τοπικού δικηγόρου κατά προφανή τρόπο υφίσταται περιορισμός του υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των δικηγόρων κατά το σκέλος που αποτελούν επιχειρήσεις, και γεωγραφική κατανομή της αγοράς παροχής νομικών υπηρεσιών, με πρόδηλα στεγανοποιητικά αποτελέσματα [αντίθεση στο άρθρο 1 παρ.1 στοιχ. γ) του ν. 703/77]. Περαιτέρω, σε μια τέτοια υπόθεση περιορίζεται και το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής νομικού παραστάτη (άνευ βάσιμου αποχρώντος λόγου δημοσίου συμφέροντος). Εάν δε ο καταναλωτής επιλέξει την οδό της συμπαράστασης, δηλ. της σύμπραξης του τοπικού δικηγόρου προς νομιμοποίηση του από άλλη περιφέρεια δικηγόρου της εκλογής του, τότε επιβαρύνεται άσκοπα με πρόσθετη παροχή.
- 31.4.** Επομένως, οι πρακτικές των Δικηγορικών Συλλόγων που αφορούν στον καθοιονδήποτε τρόπο περιορισμό των δικηγόρων που δεν ανήκουν στην περιφέρειά τους κατά τις προβλεπόμενες από το άρθρο 42 του Κώδικα Δικηγόρων υποχρεωτικές παραστάσεις δικηγόρου, συνιστούν εναρμονισμένη πρακτική που αντιβαίνει στο άρθρο 1 παρ.1 στοιχ. γ) και ε) του ν. 703/77.
- 32.** Η πρακτική αυτή έχει διακοινοτική διάσταση (αρνητική επίδραση στο διακοινοτικό εμπόριο) για τους λόγους που ήδη ανεφέρθησαν ανωτέρω, αλλά και για τον πρόσθετο λόγο ότι, ως γνωστό, στην πράξη η πιό αναπτυγμένη από την απαριθμούμενη στο άρθρο 42 περιπτώσιολογία είναι αυτή της μεταβίβασης εμπράγματων δικαιωμάτων, η οποία λόγω της ανάπτυξης της χώρας μας ως τουριστικού προορισμού, μπορεί να έχει άμεσες επιπτώσεις σε αλλοδαπούς κοινοτικούς καταναλωτές.

- 32.1. Επομένως, η ως άνω πρακτική αντιβαίνει σωρευτικά και στο άρθρο 81 παρ.1 στοιχ. γ) και ε) ΣυνθΕΚ.
33. Εν ολίγοις, ο καταναλωτής από την εφαρμογή των συγκεκριμένων πρακτικών, ειδικά στην περίπτωση παράστασης σε αστικά και διοικητικά δικαστήρια, επωμίζεται διπλό τουλάχιστον κόστος, στη δε περίπτωση παράστασης σε συμβόλαιο, στερείται της δυνατότητας απολύτου προσωπικής του επιλογής δικηγόρου, ανεξαρτήτως αν αυτός ανήκει στην ίδια ή σε διαφορετική έδρα με τον υπογράφοντα συμβολαιογράφο. Ιδίως ως προς το πρώτο ζήτημα, εκτιμάται ότι θα ήταν τουλάχιστον άτοπο τη στιγμή που ήδη με βάση αποφάσεις των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων (σχετικές είναι η υπ' αριθμ. 33/1995 απόφαση του ΑΕΔ και οι υπ' αριθμ. 380/1996 ΑΠ, 16/1990 ΣτΕ αποφάσεις) έχει ουσιαστικά διαπιστωθεί και νομολογιακά επιβεβαιωθεί ότι η δικαιοσύνη δύναται να απονέμεται και χωρίς την ύπαρξη (ενός) γραμματίου προείσπραξης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού να καλείται να βεβαιώσει ότι για την παράσταση σε δικαστήρια, ιδίως της επαρχίας, απαιτείται η ύπαρξη δύο γραμματίων προείσπραξης και όχι μόνον ενός.
34. Κατά συνέπεια, με βάση το σύνολο των όσων εξετάθησαν ανωτέρω, η μειοψηφία φρονεί ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα πρέπει : α) να απευθύνει σύσταση στους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας να απέχουν της διαδικασίας την νομιμοποιητικής συμπαράστασης β) να απευθύνει σύσταση στους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας να απέχουν και να προβούν στην άμεση άρση των οποιωνδήποτε περιορισμών σε ότι αφορά την προβλεπόμενη από το άρθρο 42 του Κώδικα Δικηγόρων υποχρεωτική παράσταση δικηγόρου, κατά τα ως άνω εκτεθέντα γ) να επαπειλήσει τους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας με χρηματική ποινή για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσης, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τα υπό α) και β) προβλεπόμενα.

Εν όψει των όσων προεξετέθησαν η Επιτροπή κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι δεν συντρέχει περίπτωση παραβιάσεως των εθνικών διατάξεων οι οποίες προπαρατίθενται (αρ. 1 παρ. 1 ν. 703/1977 όπως ισχύει) ούτε των ομοίου περιεχομένου κοινοτικών διατάξεων του άρθρου 81 παρ. 1 Συνθ.ΕΚ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σε Ολομέλεια, κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι δεν συντρέχει περίπτωση παραβιάσεως, από πλευράς των Δικηγορικών Συλλόγων, των εθνικών διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/1977 όπως ισχύει ούτε και του ομοίου περιεχομένου διατάξεων του άρθρου 81 παρ. 1 Συνθ.ΕΚ, επί του κριθέντος θέματος.

Η απόφαση εκδόθηκε την 02.10.2008.

Η απόφαση θα δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 7 του ισχύοντος Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ Β'1890/29.12.2006).

Ο Πρόεδρος

Σπυρίδων Ζησιμόπουλος

Ο Συντάξας την απόφαση

Κυριάκος Ελ. Μακαρώνας

Η Αναπληρώτρια Γραμματέας

Παναγιώτα Μουρκου